

UNIVERSITATEA LIBERĂ INTERNAȚIONALĂ DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.:343.98:343.1(043.2)

CHIOTICI Dragoș-Mihai
ATRIBUȚIILE SPECIALISTULUI CRIMINALIST ÎN
ACTIVITATEA DE CERCETARE LA FAȚA LOCULUI

**Specialitatea: 554.04 – Criminalistică; Expertiză Judiciară;
Investigații operative**

Rezumatul tezei de doctor în drept

CHIȘINĂU, 2024

Teza a fost elaborată la Catedra Drept Public, facultatea de Drept a Universității Libere Internaționale din Moldova

Conducător științific:

GOLUBENCO Gheorghe, doctor în drept, profesor universitar

Referenți oficiali:

1. **CUȘNIR Valeriu**, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Academia de Științe a Republicii Moldova
2. **RUSU Vitalie**, doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat "Alecu Russo", Bălți, facultatea de Drept și științe sociale

Componența Consiliului Științific Specializat:

1. **BARBĂNEAGRĂ Alexei**, președinte, doctor habilitat în drept, profesor universitar;
2. **ROTARI Oxana**, secretar științific al CȘS, doctor în drept, conferențiar universitar;
3. **ULIANOVSKI Xenofon**, membru al CȘS, doctor habilitat în drept, profesor universitar;
4. **CERNOMOREȚ Sergiu**, membru al CȘS, doctor în drept, conferențiar universitar;
5. **PISARENCO Constantin**, membru al CȘS, doctor în drept, conferențiar universitar;
6. **ALECU Gheorghe**, membru al CȘS, doctor în drept, conferențiar universitar (România).

Suștinerea va avea loc pe data de „30”aprilie 2024, ora 10 - 00, în ședința Consiliului Științific Specializat D 554.04-24-22 din cadrul Universității Libere Internaționale a Republicii Moldova pe adresa: MD 2021, mun. Chișinău, str. Vlaicu Pârcălab, 52, bl.IV, sala 102.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Universității Libere Internaționale din Moldova, la Biblioteca Națională a Republicii Moldova și pe pagina WEB a ANACEC.

Rezumatul a fost expedit la “29”martie 2024.

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat, dr., conf. univ.

_____ **ROTARI Oxana**

Conducător științific, dr. prof. univ.

_____ **GOLUBENCO Gheorghe**

Autor:

_____ **CHIOTICI Dragoș-Mihai**

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei investigate. Calea magistrală de dezvoltare a societății noastre în etapa actuală este orientată spre asimilarea valorilor europene prin mijlocirea creării unui stat bazat pe drept. În acest context, problematica luptei cu criminalitatea nu numai că nu-și pierde acuitatea dar, dimpotrivă, devine și mai actuală, întrucât una din condițiile obligatorii de funcționare a oricărui stat democratic constituie protecția durabilă a drepturilor personale și patrimoniale ale cetățenilor. Legat de aceasta, una din direcțiile primordiale de activitate a organelor ocrotirii normelor de drept la momentul curent ar fi sporirea cotei infracțiunilor descoperite și trimise în judecată din totalul celor înregistrate, volumul cărora, după cum se atestă în Raportul Procuraturii Republicii Moldova pentru a.2022, este în descreștere (11834 cauze penale în a.2022 și 13136 cauze în a.2021)¹.

Dacă însă, e să privim sub un unghi mai larg problema ameliorării activității organelor competente în lupta cu criminalitatea contemporană, trebuie notat că aceasta este inseparabilă de utilizarea realizărilor progresului tehnico-științific, implementarea în practica de urmărire penală și judiciară a celor mai noi metode, mijloace și tehnologii informaționale. Rolul lor în condițiile, în care societatea a intrat în epoca informatizării totale iar marea majoritate a infracțiunilor treptat se deplasează în spațiul cibernetic, sporește pe zi ce trece. Deci, rezultatele finale ale probatoriului pe cauzele penale, în mare parte, depind de aplicarea în acest proces a reușitelor științei și tehnicii generale moderne, a cunoștințelor specializate în investigarea infracțiunilor.

O varietate de utilizare a acestora din urmă, constituie folosirea metodelor și mijloacelor tehnico-științifice, a procedeelelor și tehnologiilor moderne de către specialiștii criminaliști în procesul de colectare și examinare a probelor. Analiza rezultatelor activității subdiviziunilor criminalistice și operative de anchetă ale organelor IGP MAI RM mărturisesc: - în primul rând, despre sporirea în ultimul deceniu a numărului de personal al specialiștilor-criminaliști și, ca rezultat - majorarea volumului de participări a acestora în acțiuni de urmărire penală și măsuri speciale de investigații; - în al doilea rând, creșterea numerică a expertizelor judiciare și constatărilor tehnico-științifice efectuate de specialiștii respectivi din unitățile publice și birourile individuale și asociate de expertiză judiciară (anual, doar principalele instituții publice de expertiză – CNEJ, CTCEJ, efectuează aproape 13.000 de expertize și constatări tehnico-științifice)²; - ca urmare, în al treilea rând - majorarea volumului de infracțiuni descoperite și soluționate cu folosirea mijloacelor tehnico-științifice.

¹ Raport privind activitatea Procuraturii pentru anul 2022// <https://www.procuratura.md/fail/Raport>

² Raport privind activitatea Centrului Național de Expertize Judiciare de pe lângă Ministerul Justiției al Republicii Moldova în a.2022// <https://cnej.gov.md>; Centrul tehnico-criminalistic și expertize judiciare al IGP a MAI RM./ <https://www.mai.gov.md>

În condițiile când dezvoltarea progresului tehnico-științific este de neoprit, aceste fenomene capătă la ora actuală caracter firesc și stabil, dar dincolo de cele menționate, actualmente starea lucrurilor privind implementarea la scară largă a realizărilor științei și tehnicii în activitatea organelor de drept încă nu corespunde rigorilor contemporane. Munca practică pe segmentul urmăririi penale și a preocupărilor operative de investigații, nu de puține ori se desfășoară fără o aplicare intensivă a metodelor științifice, a procedeeleor și mijloacelor tehnice aflate în dotare. O parte semnificativă de cercetări la fața locului, de percheziții, ridicări de obiecte sau documente, examinări corporale sunt efectuate de organele de urmărire penală sau ofițerii de investigații fără antrenarea specialiștilor și mijloacelor criminalistice ce se impun și, de regulă, sumar, cel mai frecvent, din motivul insuficienței de deprinderi practice ale acestora de a le aplica în cercetările de teren. Priceperea de a utiliza realizările științei și tehnicii în activitatea de urmărire penală, inclusiv cercetarea la fața locului, constituie unul din principalii indici cu privire la nivelul de pregătire profesională a cadrelor de profil și capabilității acestora de a soluționa sarcinile ce se cer a fi rezolvate.

De rând cu aceasta, în opera de consolidare a legalității și ordinii de drept un rol important aparține cunoștințelor specializate care asigură calitatea și rezultativitatea descoperirii și cercetării infracțiunilor. Căutarea unor căi de utilizare mai eficientă a astfel de cunoștințe acumulate de specialiștii criminaliști în cadrul cercetării la fața locului și elaborarea de noi direcții de valorificare a acestora în lupta cu criminalitatea, prezintă modalitatea ce mai bună de sporire a eficacității urmăririi penale, în ansamblu. Activitatea curentă a angajaților subdiviziunilor criminalistice și de expertiză judiciară a IGP a MAI Republicii Moldova în calitatea lor de specialiști, ține mai cu seamă de participarea lor în cercetările de teren a locului comiterii faptei, cât și de efectuarea măsurilor speciale de investigații, toate acestea constituind un segment solid și însemnat în munca lor profesională de zi cu zi.

De studiul anumitor aspecte ale activității persoanelor ce dețin cunoștințe specializate (specialistul, expertul), inclusiv în cadrul cercetării la fața locului, în diferite perioade din arealul nostru românesc s-au ocupat: Alămoreanu S., Bercheșan V., Constantin R., Costea M., Drăghici C., Ionescu L., Frățilă A., Gugu A., Lazăr A., Lăpăduși V., Neicuțescu O., Pășescu Gh., Sandu D., Stancu Em., Văcaru I., Văduvă N. (România); Badia A., Baltaga E., Cataraga O., Cușnir V., Doraș S., Dolea I., Gheorghiuță M., Golubenco Gh., Luchin L., Mărgineanu Iu., Odagiu Iu., Osoianu T., Roman D. (Republica Moldova).

În aspect conceptual trebuie scoase în evidență și cercetările problematicii în cauză înfăptuite de criminaliștii din cadrul școlii sovietice de criminalistică (Vinberg A., Malahovskaia E., Mitricev S., Orlova V., Terziev N., Āisman A. ș.a.), având în vedere influența ei nuanțată asupra dezvoltării expertologiei judiciare în statele fostului ”lagăr socialist”, inclusiv România. De mare valoare sunt

și lucrările din domeniul expertizei judiciare a contemporanilor noștri din Federația Rusă (Averianova T., Belkin R., Zinin A., Rosinskaia E., Snetkov V., Statkus V., Hrustaliiov V. ș.a., dar și din țările occidentale (Fombone J., Buquiet A., Locard Ed. ș.a.) care contribuie semnificativ la desăvârșirea domeniului aplicării cunoștințelor specializate în activitatea de cercetare a infracțiunilor.

Mulți dintre savanții susnumiți și-au concentrat atenția asupra elaborării anumitor probleme teoretico-juridice și metodice a unei astfel de forme de aplicare a cunoștințelor specializate precum este efectuarea expertizei, inclusiv statutul procesual al persoanelor care dețin cunoștințe specializate, referindu-se și la particularitățile tactice de participare a specialistului criminalist în diversele acțiuni de urmărire penală și speciale de investigații.

Însă până la ora actuală în Republica Moldova nu s-au efectuat cercetări de anvergură și complexe ale aspectelor teoretice și organizatorice privind atribuțiile specialistului criminalist în cadrul realizării cercetării la fața locului. Nu s-au analizat, în acest sens și bazele metodologice, sarcinile și principiile activității lor. Deci, luând în calcul obiectivul general de sporire a rezultativității acțiunii de urmărire penală vizate, o atenție deosebită necesită a puncta etapele activității experților criminaliști antrenați în calitate de specialiști la înfăptuirea cercetărilor de teren, sistematizarea atribuțiilor acestora, examinarea diverselor chestiuni legate de interacțiunea lor cu alți participanți ai grupului operativ, inclusiv cu ofițerul de urmărire penală.

Prin urmare, cercetarea științifică a aspectelor susmenționate urmează a fi orientată spre căutarea unor soluții eficiente a obiectivelor apărute în legătură cu organizarea și realizarea cercetării locului infracțiunii, exigența sporirii rolului și însemnătății serviciului de criminalistică și expertiză al IGP MAI RM în combaterea criminalității la etapa actuală – aspecte care și determină în mare parte actualitatea temei prezentului studiu.

Mai mult, în etapa curentă, nivelul înalt al revoluției tehnico-științifice, tendințele integrării cunoștințelor din diverse ramuri atât științifice, cât și practice necesită realizarea unor cercetări sistemice mai profunde a specificului activității angajaților subdiviziunilor tehnico-criminalistice ale IGP MAI RM nu numai de pe pozițiile statutului lor procesual, dar și din punctul de vedere al posibilităților profesionale în cadrul înfăptuirii de către ei a funcției procesuale de ”specialist-criminalist”. O astfel de abordare ar permite a utiliza mai deplin tot spectrul de cunoștințe profesionale a expertului în calitatea lui de specialist la soluționarea sarcinilor procedurii penale. La fel, studiul ar permite a îmbina în cadrul îndeplinirii de către expert a atribuțiilor sale funcționale, anumite cunoștințe, deprinderi și competențe, obținute atât pe calea instruirii, cât și în rezultatul experienței practice, ceea ce contribuie la înțelegerea rolului și importanței participării experților și specialiștilor în soluționarea sarcinilor procesului penal de cercetare la fața locului infracțiunii.

Încadrarea temei în preocupările internaționale. La nivel internațional instituția expertizei judiciare din România este afiliată la Rețeaua Europeană a Institutelor de Științe Legale (ENFSI) prin Institutul Național de Expertize Criminalistice din cadrul Ministerului de Justiție (martie, 2001), acreditat pentru satisfacerea exigențelor standardului de calitate ISI/CEI 17025:2005 și Institutul Național de Criminalistică din cadrul Inspectoratului General al Poliției Române (2005), care desfășoară activități specifice în conformitate cu standardele internaționale ISO 17025 și ISO 17020.

Specialiștii criminaliști din laboratoarele acestor instituții, dar și a celor din R.Moldova, participă în activitățile grupurilor de lucru ale ENFSI, având menirea de a armoniza procedurile specifice de lucru și metodologiile de expertiză judiciară și constatările tehnico-științifice în statele membre ale UE, contribuind prin schimbul de informații și de experiență la asigurarea calității în domeniul practic de referință dar și în cercetările științifice pe dimensiunea participării specialiștilor criminaliști la cercetarea la fața locului.

Experiența acestui grup de lucru în cadrul ENFSI a facilitat acreditarea și a CNEJ de pe lângă Ministerul Justiției al Republicii Moldova, CTCEJ al IGP MAI RM la standardul internațional SM SR EN ISO/CEI 1705:2006 pe domeniul cercetării la fața locului. Mai mult, pe parcursul cooperării transfrontaliere pentru dezvoltarea unui concept comun de investigare complexă a locului crimei în cadrul Programului operațional comun România-Republica Moldova 2014-2020, extins până la sfârșitul a.2022, a fost creat un sistem informatic comun de management al probelor criminalistice.

Prin urmare, implementarea sistemului de management al calității în sfera cercetării la fața locului conform standardelor susamintite, oferă garanția unui înalt nivel de pregătire al specialiștilor, dar și admisibilitatea pe plan internațional a rapoartelor respective de expertiză și de constatări tehnico-științifică ale acestora.

Încadrarea temei în contextul inter - și transdisciplinar. Rezultatele obținute în cadrul acestui studiu, concluziile și propunerile expuse în finalul lucrării prezintă importanță științifică și practică și pentru domeniile adiacente tacticii criminalistice a cercetării la fața locului, precum, spre exemplu: expertologiei judiciare, dreptului procesual penal, dreptului procesual civil, contenciosului administrativ, activității speciale de investigații ș.a.

Rezultatele cercetărilor prezintă utilitate pentru cadrul probatoriului penal și nu numai, în scopul perfectării legislației procesual penale, dar și la aprecierea valorii rapoartelor de expertiză și de constatare tehnico-științifică de către organele de urmărire penală și instanțele de judecată.

Scopul cercetării constă în precizarea atribuțiilor specialistului criminalist în vederea cercetării la fața locului prin prisma optimizării cadrului procesual-penal în acest sens și implementarea unui algoritm de interacțiune cu organul de urmărire penală întru realizarea

eficientă a astfel de atribuții de către specialistul respectiv. Scopul propus impune abordarea mai multor **obiective**:

- a examina viziunile doctrinare relatate de cercetătorii criminaliști și procesualiști din R.Moldova și România, precum și din alte state, inclusiv cele occidentale, cu privire la atribuțiile specialistului criminalist în activitatea de cercetare a locului faptei;
- a formula noțiunea și a desfășura esența cunoștințelor specializate folosite de specialistul criminalist în procesul penal;
- a scoate în evidență și a caracteriza formele de aplicare a cunoștințelor specializate ale specialistului-criminalist în activitatea de descoperire și cercetare a infracțiunilor;
- a sistematiza aspectele procesual-organizatorice cu privire la atribuțiile specialistului criminalist în acțiunile de urmărire penală, inclusiv cercetarea la fața locului;
- a defini conceptul CFL și atribuțiile principale ale criminalistului cuprinse de acest concept;
- a specifica atribuțiile specialistului criminalist în etapa de pregătire către CFL;
- a particulariza atribuțiile de factură tactico-metodică a specialistului criminalist la cercetarea propriu-zisă a locului faptei în spații deschise, cât și în cadrul CFL a încăperilor;
- a determina obiectivele specialistului-criminalist în cadrul examinării preliminare a urmelor materiale descoperite în perimetrul locului faptei;
- a elabora propuneri și recomandări de lege-ferenda și tactico-criminalistice privind perfecționarea cadrului procesual și metodologic de realizare a atribuțiilor specialistului în activitatea de cercetare la fața locului.

Ipoteza cercetării are la bază un rând de premise, după cum urmează:

- determinarea atribuțiilor constituie elementul de bază în activitatea subiectului antrenat în calitate de specialist criminalist în procedura CFL și care permite a desprinde din urmele infracțiunii un volum maximal de informații despre împrejurările faptei în timpi reduși, o utilizare mai eficientă a cunoștințelor profesionale la realizarea funcțiilor ulterioare a expertului în cadrul examinării de laborator a urmelor ridicate de specialist;
- atribuțiile persoanei cooptate în calitate de specialist criminalist la CFL, fiind determinate de cadrul procesual-penal îmbunătățit și sistematizate conform unor algoritmi operaționali ar putea optimiza soluționarea unui rând de chestiuni: 1) orientate nemijlocit spre atingerea obiectivelor CFL (de bază); 2) orientate spre asigurarea unor condiții optime la efectuarea expertizelor în etapele ulterioare de investigații (asigurătoare); 3) orientate spre crearea unui cadru favorabil de interacțiune cu ofițerii de urmărire penală și angajații serviciilor operative de investigații (augziliare);
- structurarea ordonată (pe etape) a atribuțiilor procesuale și neprocesuale ale specialistului criminalist la CFL ar putea spori eficacitatea la general a activității angajaților subdiviziunilor de criminalistică și expertiză ale IGP a MAI RM și, ca urmare, ar reduce semnificativ termenii de îndeplinire a sarcinilor și funcțiilor statutare ale acestor instituții.

Baza teoretico-metodologică de cercetare este sprijinită, în primul rând, pe metoda universală a dialecticii materialiste. În cadrul studiului asupra temei, în mod creativ au fost aplicate și alte metode general-științifice, precum analiza statistică, sociologică, logico-juridică, metoda istorică, metoda sistemică, dar și alte proceduri bazate pe logică (deducția, inducția, analogia etc.). Tema supusă cercetării a impus folosirea pe larg a metodei comparative, prin intermediul căreia s-a putut analiza conținutul actelor normative ce reglementează activitatea practică de cercetare la fața locului din România, Republica Moldova și alte țări.

În cercetările realizate a fost abordată și practica CrEDO prin anumite spețe ce țin de materia reglementării procesuale a cercetării la fața locului, a expertizelor judiciare și constatărilor tehnico-științifice în contextul apărării drepturilor omului, realizate în cadrul instituțiilor publice și nestatale de expertiză judiciară din Republica Moldova și alte state. Metodologia cercetării a presupus analiza lucrărilor științifice publicate în spațiul românesc și în alte țări, cercetarea sintezelor, recomandărilor metodologice și a materialelor cu caracter informativ referitoare la cercetarea locului faptei, expertiza judiciară, aplicarea cunoștințelor specializate și în alte forme procesuale și neprocesuale decât cele încetățenite. O componentă indispensabilă a metodologiei cercetării a constituit analiza activității practice de cercetare la fața locului, de realizare a constatărilor tehnico-științifice și de expertize judiciare a unităților publice și private.

Baza teoretico-doctrinară a tezei cuprinde sintetizările făcute ca urmare a studierii unui volum semnificativ de publicații științifice, manuale, lucrări instructiv-didactice din ramura criminalisticii, dreptului procesual penal, deontologiei specialistului și expertului judiciar, tehnologiilor informaționale contemporane ce se implementează în activitatea de urmărire penală, dar și în domeniul expertologiei judiciare.

Suportul empiric al metodologiei prezentului studiu a constituit practica de cercetare la fața locului dar și cea expertală din România și Republica Moldova, analiza a cca 260 procese-verbale de CFL din R.Moldova (20 pr.-verbale a CFL din România) cca 50 rapoarte de expertize criminalistice și constatări tehnico-științifice executate preponderent în instituțiile publice și birourile asociate și individuale de expertiză judiciară din R. Moldova.

Un sprijin valoros în înțelegerea situației în domeniul tacticii cercetării la fața locului realizată cu concursul specialistului și expertizei judiciare, l-a avut analiza comparativă a publicațiilor științifice și a actelor normative ce reglementează acest segment de activitate din alte state, preponderent occidentale, precum și practica personală îndelungată a autorului în calitate de specialist criminalist al Serviciului Criminalistic din Poliția Română.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute.

Noutatea - teza constituie rodul unui studiu multiaspectual cu privire la teoria și practica contemporană de aplicare a cunoștințelor specializate în activitatea de CFL a specialistulu

criminalist și se reduce la următoarele: Actualizarea doctrinei și tacticii CFL prin prisma noilor realizări ale progresului tehnico-științific, precum și prin precizarea unor norme procesual - penale ce reglementează această activitate. Cele enunțate sunt confirmate și de tezele de mai jos, înaintate spre susținere:

1) Evaluarea situației curente și pronosticul evoluției tacticii efectuării acțiunilor de urmărire penală în România și R.Moldova, la general, a cercetării locului faptei, în particular, deduse din examinarea publicațiilor recente pe tema cercetării scenei infracțiunii;

2) Studiarea aspectelor apariției și dezvoltării noțiunilor de ”specialist”, ”cunoștințe specializate” și precizarea acestor concepte cu argumentarea includerii în CPP a R.Moldova a sintagmei ”specialist judiciar”, dar și în structura tacticii criminalistice;

3) Conturarea principalelor forme de aplicare a cunoștințelor criminalistice specializate în procesul penal contemporan;

4) Precizarea statutului procesual al expertului și specialistului și argumentarea consecutivității expunerii reglementative mai întâi a obligațiilor și mai apoi a drepturilor acestora;

5) Elaborarea formularisticii structurale a raportului de constatare tehnico-științifică a specialistului criminalist;

6) Specificarea atribuțiilor specialistului criminalist cuprinse de conceptul actual al CFL, a sarcinilor și principiilor de realizare calitativă a cercetărilor de teren cu concursul criminalistului;

7) Conturarea exactă a atribuțiilor specialistului criminalist în cadrul efectuării acțiunilor pregătitoare, de cercetare propriu – zisă a locului faptei și de încheiere-fixare a rezultatelor;

8) Evidențierea importanței reglementării procesuale a lărgirii perimetrului ce urmează a fi examinat în cadrul cercetării la fața locului cu includerea zonelor limitrofe a acestui loc;

9) Nuanțarea atribuțiilor specialistului criminalist în vederea interpretării preliminare a urmelor materiale din perimetrul locului faptei;

10) Propunerea către CTCEJ al IGP MAI al Republicii Moldova de a perfecționa Regulamentul CTCEJ al IGP al MAI RM, după cum urmează:

a) a suplimenta p.12 prin alin 8¹) cu următorul conținut: ***participarea, în baza deciziei organelor de urmărire penală sau hotărârii instanțelor de judecată, a experților judiciari la efectuarea expertizelor situaționale complexe sau în comisie, în comun cu experții judiciari ai altor instituții de expertiză judiciară;***

b) a modifica alin 2) al p.12 în următoarea redacție: ***”aplicarea mijloacelor tehnico-criminalistice în activitatea de urmărire penală, în special la realizarea cercetărilor la fața locului și altor acțiuni de urmărire penală, efectuarea examinărilor preliminare a urmelor și altor materiale de probă la locul faptei în scopul obținerii informației de căutare cu privire la persoanele ce au comis infracțiuni grave, a terorismului, aplicării și depistării dispozitivelor***

explozive, armelor de foc, pe cazurile traficului de droguri, crimelor cibernetice, altor infracțiuni cu rezonanță socială sporită, precum și la realizarea măsurilor de prevenire a acestor infracțiuni”.

11) Recomandări de lege ferenda în vederea optimizării atribuțiilor și cadrului procesual penal general al României și Republicii Moldova la capitolul participării specialistului în activitatea de cercetare a locului faptei.

Problemă științifică importantă soluționată constă în perfecționarea atribuțiilor specialistului criminalist în activitatea de cercetare la fața locului prin elaborarea unui cadru procesual-penal general îmbunătățit și a unui algoritm de realizare eficientă a astfel de atribuții de către specialistul în cauză.

Importanța teoretică a tezei constă în dezvoltarea teoriei privind atribuțiile specialistului criminalist cu luarea în considerare a experienței pozitive în domeniu, acumulate de-a lungul multor decenii și a modificărilor produse în legislația procesual penală cu privire la participarea specialistului în procesul penal contemporan și la cercetarea la fața locului, în special.

Valoarea aplicativă a lucrării se manifestă în posibilitatea de sporire a calității efectuării cercetărilor de teren a locului faptei, redactării corecte a rapoartelor de constatare tehnico-științifică a specialiștilor criminaliști, optimizarea activităților de descoperire și cercetare a infracțiunilor cu utilizarea potențialului cunoștințelor specializate ale specialiștilor criminaliști.

Rezultatele obținute în cadrul cercetărilor la tema dată pot fi utilizate și în procesul instructiv-didactic la ciclul unu de licență și ciclul doi - masterat a audienților de la facultățile de drept a instituțiilor de învățământ universitar, dar și la perfecționarea continuă a specialiștilor criminaliști din subdiviziunile criminalistice ale IGP MAI a R.Moldova.

Aprobarea rezultatelor. Ideile și conceptele de bază ale prezentului studiu au fost expuse, discutate și apreciate pozitiv la catedra Drept public a facultății Drept, ULIM. Cele mai importante opinii au fost comunicate la conferințe științifice naționale și internaționale: ▪ Conferința internațională cu genericul „*Metode și tehnici criminalistice folosite în investigarea infracțiunilor de corupție, asimilate sau conexe*” desfășurat la Universitatea din București ”Titu Maiorescu”, 30.10.2016; ▪ Conferința științifică națională cu participare internațională ”*Integrare prin Cercetare și Inovare*” din 10-11.11.2021 dedicată aniversării a 75-a a USM; ▪ Conferința științifico-practică internațională desfășurată la Chișinău cu genericul ”*Teoria și practica administrației publice*”, ediția XXVII din 19.05.2023.

De asemenea, unele constatări importante au fost publicate în reviste științifico-practice naționale, cât și în cele internaționale, după cum urmează: 1. Chiotici Dr. *Conceptul de ”specialist în legea procesual penală”*. În: Studii Juridice Universitare. Categoria ”C”. Chișinău, 2016, nr. 1-2; 2. Chiotici Dr. *Formele de utilizare a cunoștințelor specializate*. În: Studii Juridice Universitare.

Categoria ”C”. Chişinău, 2017, nr. 3-4, p.210-218; 3. Chiotici Dr. *Expertiza situaţională a locului faptei – formă de aplicare a cunoştinţelor specializate*. În: Revista Română de criminalistică. Categoria ”B+”. Bucureşti. Iunie, 2018, nr. 3, vol.XIX, p. 2892- 2897; 4. Chiotici Dr. *Consideraţii procesual-organizatorice generale privind participarea specialistului criminalist la CFL* În: Jurnal Juridic Naţional: Teorie şi practică SRL. Categoria ”C”. Chişinău. Octombrie, 2019, nr. 5 (39), p. 52 – 57; 5. Golubenco Gh., Chiotici Dr. *Atribuţiile specialistului criminalist în etapa de cercetare propriu-zisă a locului faptei* În: Studii Juridice Universitare. Categoria ”C”. Chişinău, 2020, nr. 1-2, p.89-99.

CONȚINUTUL TEZEI

Prezenta teză este compusă din introducere, trei capitole subdivizate în cincisprezece paragrafe, concluzii generale și recomandări, bibliografie, anexe

În **Introducere** se evidențiază actualitatea și însemnătatea temei de doctorat, se pune accentul pe scopul și obiectivele lucrării, ipoteza de cercetare, valoarea științifică a rezultatelor obținute, baza teoretico-metodologică și valabilitatea practică a tezei, căile de avizare a efectelor obținute.

În compartimentul 1 **„Analiza situației în domeniul tacticii folosirii cunoștințelor criminalistice specializate”** sunt abordate următoarele probleme: 1.1. Reflecții doctrinare privind aplicarea cunoștințelor specializate la cercetarea la fața locului publicate în Republica Moldova; 1.2. Sinteza materialelor științifice apărute în ultimii ani în România pe problema folosirii cunoștințelor specializate în cercetările de teren ale locului faptei; 1.3. Problematika aplicării cunoștințelor criminalistice specializate la cercetarea locului faptei reflectată în publicațiile din alte țări; 1.4. Concluzii la capitolul 1.

În cadrul acestui capitol se pornește de la starea actuală în doctrina criminalistică pe segmentul de aplicare a cunoștințelor de profil de către specialiștii criminaliști din arealul principalilor vorbitori de limbă română în activitatea de urmărire penală. Se constată că, însuși apariția criminalisticii ca știință a investigării infracțiunilor, a apărut din necesitatea stringentă de a elabora, adapta și utiliza cunoștințe deosebite, mijloace și metode din diverse domenii, devenite ulterior specializate, pentru a face față provocărilor legate de combaterea valului de infracțiuni ce inundase țările europene pe la mijlocul sec. al XIX-lea. În acest sens, au fost analizate materialele științifice privind tematica prezentului studiu, publicate în R.Moldova, România și alte state ale unui rând de savanți și practicieni consacrați, după cum urmează: C. Drăghici, A. Iacob, R.Dobreanu (Mahmood), R.Iordache, M.Șatalan, T.Butoi, Cr.Stan, F. Bobin, I.Necula, M.Stoian, S. Alămoreanu, Em.Stancu, V.Bercheșan, V.Lăpăduși, Gh. Popa, Gh.Pășescu, A. Lazăr, P. Ciobanu, A. Ciopraga, S.Doraș, M. Gheorghică, A. Badia, T.Osoianu, Iu.Odagi, D.Ostavciuc,

C.Rusnac, E.Rossinskaya, E.Galeașina, A.Zinin, N.Mailis, T.Averianova, V.Mahov, J.Larguier, R.Van Ruymbeke, A.Buquet, J.Guiot, J. Fombonne ș.a.

Prin prisma analizei și comentării lucrărilor de specialitate ale autorilor susamintiți se aduce în vizor situația curentă și posibilitățile actuale privind tactica folosirii arsenalului de metode, mijloace și cunoștințe specifice în activitatea de cercetare la fața locului și investigarea infracțiunilor, în ansamblu. Se constată că în România expertiza judiciară, în calitatea ei de principala formă de aplicare a astfel de cunoștințe, spre deosebire de Republica Moldova, nu este încă atestată ca disciplină aparte, desprinsă de știința criminalistică. După cum se susține și în literatura românească de specialitate³, acest fapt este legat de însuși evoluția criminalisticii naționale, influențată de cel puțin două curente. Cercetătorul A.Gugu scrie, pe drept, că: ”În prima etapă de dezvoltare, dacă analizăm publicațiile de profil de la începuturile criminalisticii românești și până la sfârșitul anilor '40 ai sec. al XX-lea, observăm că acestea tratează mai cu seamă aspectele tehnicii criminalistice, inclusiv ale expertizei judiciare ce reflectă, în fond, conceptul occidental de „poliție tehnică” și „poliție științifică”⁴. Însă, de la începutul anilor '50 ai sec. al XX-lea, odată cu elaborarea primului manual de criminalistică românească (C. Suci, 1951) și traducerea unor manuale editate în fosta URSS (Vinberg A., Mitricev S., 1950; Golunski S., 1960 ș.a.) criminalistica românească a fost dominată de doctrina sovietică de criminalistică. De aceea, aspectele teoretice ale tacticii mai semnificativ au început să se elaboreze doar pe la mijlocul anilor '80 ai sec. trecut (A. Ciopraga, C. Aionițoie, S. Tudor, V. Gheorghe, Ion-Eugen Sandu, V. Bercheșan, C. Pletea, E. Stancu ș.a.)”⁵.

Totuși, etapa modernă de dezvoltare a criminalisticii din spațiul românesc, grație integrării ei în Rețeaua Europeană a Institutelor de Criminalistică (ENFSI), înregistrează succese net superioare comparativ cu epoca precedentă, realizându-se sisteme performante de asigurare a calității în domeniul forensic (ISO 17025).

Tot aici se subliniază că, fundamentul teoretico-doctrinar al aplicării cunoștințelor specializate prin intermediul expertizei și constatării tehnico-științifice, argumentat și reglementat în lucrările savanților criminaliști și legislația Federației Ruse, este puțin mai concludent, problema în cauză fiind tratată în mai multe publicații. Cât privește lucrările științifice apărute în țările occidentale, acestea sunt focusate, mai cu seamă, pe dimensiunile practice și efectele aplicative ale noilor tehnologii contemporane și mai puțin pe aspectele teoretico-doctrinare ale acestui domeniu.

Compartimentul 2 intitulat „Studii privind cunoștințele specializate și atribuțiile specialistului criminalist în actele de urmărire penală” înfățișează un scurt istoric al apariției și

³GUGU, A. *Cercetarea locului faptei în cauzele de furt din apartamente*. Tz. de dr. în drept. Chișinău: ULIM, 2010, p.18.

⁴ Ibidem, op.cit., p.19.

⁵ Ibidem, op.cit., p.20.

dezvoltării conceptului de cunoștințe specializate folosite în activitatea de combatere a criminalității, alte probleme generale, precum: - noțiunea și esența cunoștințelor specializate folosite de specialist în procesul penal; - formele de aplicare a cunoștințelor specializate ale specialistului-criminalist în activitatea de investigare a infracțiunilor; - aspecte procesual-organizatorice privind atribuțiile specialistului criminalist în acțiunile de urmărire penală ș.a.

În cuprinsul acestui compartiment se constată că primele generalizări științifice ale experiențelor utilizării cunoștințelor și priceperilor unor persoane speciale, în competența cărora s-a pus sarcina cercetării infracțiunilor, țin de ultimul sfert al sec. al XIX-lea – perioadă în care au apărut publicații, considerate drept jaloane de referință în nașterea științei criminalistice. La etapa timpurie de dezvoltare, tânăra știință încerca să soluționeze sarcini doar de factură polițienească (sistemul antropometric, dactiloscopic, portretul vorbit, fotografia etc.) destinate, cu precădere, organelor de poliție.

Actualmente, cunoștințele specializate sunt considerate datele ce provin din diverse domenii (cu excepția dreptului material și procesual), precum și abilitățile deținute de un cerc restrâns de persoane cu pregătire profesională și experiență practică în sferile respective, antrenate pentru a acorda ajutor în soluționarea unor probleme specifice, apărute în cadrul investigării infracțiunii.

Excepția făcută mai sus privind cunoștințele din dreptul material și procesual, cu toate că are oponenti aprigi⁶, care critică situația existentă, insistând că și aceste cunoștințe trebuie considerate specializate... că criminalistica a devenit ”ostatică unor stereotipuri în aprecierea esenței cunoștințelor specializate”⁷, suntem de părerea că, această poziție, la modul practic, nu poate fi acceptată, cel puțin în cazul legislației Republicii Moldova, în care există interdicția expresă a legiuitorului⁸, dar și din alte considerente. În acest sens, are dreptate prof. T.V. Averianova care subliniază că, “soluționarea cu ajutorul expertizei a problemelor de drept ar denatura esența expertizei judiciare și ar transpune pe umerii expertului povara probatoriului”⁹.

Pe bună dreptate, expertiza judiciară sau constatarea specialistului nu poate să tălmăcească sau să interpreteze legea penală, să soluționeze problema responsabilității persoanei în situația unor încălcări a normelor de drept. Mai mult, orice activitate profesională a subiecților care o promovează nu poate fi “specializată”, deoarece nu iese din limitele profesiei lor. Pentru un profesionist segmentul activității sale nu poate fi “specific” sau “specializat”. În această calitate

⁶ РОССИНСКАЯ, Е. Р. *Судебная экспертиза в гражданском, арбитражном, административном и уголовном процессе*. М., Норма, 2006; ЭКСАРХОПУЛЮ, А.А. *Специальные познания в уголовном процессе и их нетрадиционные формы*. В: Вестник криминалистики. №2. М.: Спарк, 2001, с.23-28.

⁷ ЭКСАРХОПУЛЮ, А.А. *Специальные познания в уголовном процессе и их нетрадиционные формы*. В: Вестник криминалистики. №2. М.: Спарк, 2001, с.26.

⁸ Alin (3), art.87 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat prin Legea Republicii Moldova, nr.122-XV din 14.03.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.104-110 din 07.06.2003. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110260&lang=ro

⁹ АВЕРЬЯНОВА, Т.В. *Судебная экспертиза. Курс общей теории*. М.: Норма, 2007, с.188.

poate fi acceptată doar o îndeletnicire din sfera aplicativă sau din domeniul cunoștințelor teoretice ce necesită competențe profesionale în alte ramuri, alte sfere de utilizare a lor.

Prin urmare, cunoștințele specializate dețin un rând de caracteristici: - țin de cele mai diverse domenii (știință, tehnică, artă, meșteșug ș.a.); - folosirea lor este legată de un anumit nivel de instruire, experiența profesională, îndeletniciri practice; - sunt stăpânite de un cerc restrâns de persoane și nu se referă la cele juridice, larg cunoscute; - posibilitatea aplicării lor în scopul susținerii poziției părților în procedura penală și în instanța de judecată.

Cunoștințele criminalistice din ansamblul celor specializate prezintă doar o parte neînsemnată a acestora. Deci, principala deosebire a cunoștințelor criminalistice de toate celelalte constă în aceea că purtătorii lor se specializează în descoperirea, fixarea, examinarea prealabilă și ridicarea surselor materiale de informație, adică specialiști, activitatea cărora este permanent legată de investigarea infracțiunilor. Tradițional, criminaliști sunt considerați doar cei ce cunosc temeinic așa domenii precum dactiloscopia, balistica, traseologia, cercetarea documentelor, grafoscopia, gabitoscopia, deținând totodată și cunoștințe-abilități de participare în acțiunile de urmărire penală, inclusiv executarea de foto-video-înregistrări¹⁰.

Legislația procesual penală a României și a Republicii Moldova în vigoare nu stabilește o anumită vastitate sau profunzime a cunoștințelor specialistului. Nu este obligatoriu ca acestea să fie și multilaterale, întrucât se cunoaște că uneori în practica cercetării infracțiunilor se recurge la informațiile unor persoane versate (specialiști) cu cunoștințe evident specializate, însă și foarte înguste, - juvaieri, cizmari, suflători de sticlă etc. Prin urmare, calificativul „specialist” este atribuit de legea procesual penală doar acelor persoane, care sunt atrase în procesul penal pentru a contribui la stabilirea adevărului în cauzele instrumentate, în rest, folosirea cunoștințelor a astfel de persoane în diverse forme neprocesuale, trebuie considerate „persoane versate” (competente). Urmând această logică, credem justificat a considera persoanele competente, care sunt cooptate de OUP sau instanța de judecată în procesul penal – ca specialiști *judiciari*, la fel cum sunt tratate alte noțiuni procesuale – „*expertiza judiciară*”, „*expert judiciar*”, „*proba judiciară*” ș.a. Se propune, în acest context, modificarea p.43 al art.6 a CPP RM, în următoarea redacție: „*specialist judiciar - persoană care cunoaște temeinic o disciplină sau o anumită problemă și este antrenată în procesul penal, în modul prevăzut de lege, pentru a contribui la stabilirea adevărului*”

De menționat că legea procesual penală în vigoare a României nu definește acest termen. Cu regret, specialistul, în genere nu este amintit expres în această lege ca subiect procesual. Se propune ca specialistul, în calitatea lui subiect și participant activ al procesului penal, să fie inclus în lista art.34 al CPP a României „Alți subiecți procesuali”, pe lângă martor, interpret, expert etc.,

¹⁰ CHIOTICI Dr. *Formele de utilizare a cunoștințelor specializate la cercetarea locului faptei*. În: Studii Juridice Universitare. Categoria ”C”. Chișinău, 2017, nr. 3-4, p. 210-218. ISSN 1857-4122.

în redacția, după cum urmează: *”În afara participanților prevăzuți la art.33, sunt subiecți procesuali: martorul, expertul, specialistul, interpretul, agentul procedural, organele speciale de constatare, precum și orice alte persoane sau organe prevăzute de lege având anumite drepturi, obligații sau atribuții în procedurile judiciare penale”*.

CPP al Republicii Moldova stabilește expres noțiunea în cauză, caracterul cunoștințelor acestuia, procedura cum poate fi antrenat în acțiunile de urmărire penală, care sunt atribuțiile lui și alte aspecte. Conform art.6, p.43 al CPP a Republicii Moldova specialist este „persoana care cunoaște temeinic o disciplină sau o anumită problemă și este antrenată în procesul penal în modul prevăzut de lege, pentru a contribui la stabilirea adevărului”¹¹. Art.87 precizează că, această persoană ”nu trebuie să fie interesată în rezultatele procesului penal”, iar art.139 - că, specialistul este antrenat în acțiunile procesuale în cazul în care „este necesară explicarea unor fapte sau circumstanțe ale cauzei...”¹².

De observat că, aplicarea cunoștințelor specializate în formă de constatări tehnico-științifice sau medico-legale a specialistului în CPP a României există doar în faza de urmărire penală, pe când în legislața procesual penală a R. Moldova - și în faza de judecare a cauzei, instanța, dispunând la cererea părților o constatare pentru a explica unele fapte sau circumstanțe ale cauzei. Oricum, specialistul, conform legislației procesuale a ambelor țări, poate fi teoretic cooptat pentru a participa în toate acțiunile procesuale. Însă real, legea procesual penală a R. Moldova neunivoc regementează această posibilitate.

Astfel, spre exemplu, CPP RM obligă recrutarea specialistului (medic-legist, psihopedagog, interpret etc.) pentru a participa la examinarea cadavrului (art.120), exhumarea cadavrului (art.121), în cazurile speciale de audiere a martorului minor (art.110'), audierea martorului care suferă de o boală psihică (art.105). Renunțarea în astfel de cazuri la serviciile specialiștilor se consideră o încălcare procesuală semnificativă, care conduce la pierderea importanței probante a rezultatelor a astfel de acțiuni de urmărire penală.

În alte situații, folosirea cunoștințelor specializate ale persoanelor competente în legea în cauză, poartă caracter facultativ. Organul de urmărire penală este în drept, însă nu și obligat să implice un specialist anume, spre exemplu, la cercetarea la fața locului (art.118), examinarea corporală (art.119), experimentul în urmărirea penală (art.123), la efectuarea percheziției sau ridicării de obiecte și documente (art.127), percheziția corporală (art.130), colectarea mostrelor pentru cercetare comparativă (art.154) ș.a. Totuși, după cum arată analiza practicii judiciare, în situația când acțiunea procesuală sau neprocesuală se realizează cu participarea specialistului, eficacitatea ei sporește semnificativ.

¹¹Codul de procedură penală al Republicii Moldova...op.cit.

¹² Ibidem, art.139.

Prin urmare, aplicarea cunoștințelor specializate și a abilităților persoanelor competente în cadrul urmăririi penale poate fi realizată pe mai multe căi: - antrenarea specialiștilor în efectuarea acțiunilor procesuale și neprocesuale; - efectuarea constatărilor tehnico-științifice, medio-legale și a expertizelor judiciare; - realizarea de revizii documentale, a diverselor controale și inspectări; - obținerea unor date cu caracter informativ, consultații de la persoanele competente; - reclamarea unor documente pregătite de aceste persoane în cadrul activității lor de serviciu; - audirea persoanelor competente în calitate de martori sau experți judiciari (dacă aceștea au participat la efectuarea expertizelor).

Este important de subliniat că la participarea specialiștilor în acțiunile de urmărire penală, imuabile rămân două principii fundamentale: 1) orice persoană care stăpânește cunoștințe specializate participă la efectuarea acțiunii de urmărire penală în calitate de specialist; 2) efectuarea acțiunii de urmărire penală este condusă (dirijată) de organul de urmărire penală, specialistul acordă acestuia doar ajutor în diferite forme.

În altă ordine de idei, menționăm că o direcție aparte de atragere a specialistului în participarea la acțiunile de urmărire penală este cea înfăptuită de către apărător. Alin. (2), p.3) al art.100 al CPP a RM statuează că apărătorul admis în procesul penal, în scopul administrării probelor este în drept: „în interesul asistenței juridice să solicite, cu consimțământul persoanei pe care o apără, opinia specialistului pentru explicarea chestiunilor care necesită cunoștințe speciale”¹³. Din această prevedere legislativă decurge că, OUP nu poate împiedica participarea specialistului cooptat de apărător în acțiunile de urmărire penală, cu excepția cazurilor direct stipulate de legislație. Însă, legat de aceasta, apare întrebarea dacă, în scopul realizării principiului contradictorialității, este legitimă participarea simultană a specialiștilor invitați atât din partea organului de urmărire penală cât și din inițiativa părții de apărare.

În opinia noastră, pornind de la principiul contradictorialității și egalității armelor părților implicate în proces, pare legitim invitarea simultană a specialiștilor atât din partea acuzării cât și din partea apărării. În astfel de cazuri, credem necesar a organiza astfel munca, încât specialiștii să-și poată realiza sarcinile puse în fața lor, ne încalcând reglementările a însăși acțiunii de urmărire la care participă. Specialiștilor invitați din partea apărării li se pot, în principiu, delega și funcții de analiză a rezultatelor activităților organului de urmărire, de control a metodelor și metodicilor folosite de către acesta și, eventual, a colegului său - specialist, antrenat din partea acuzării¹⁴. Rezultatele acestor constatări, făcute în cadrul participării la efectuarea procedurilor probatorii de ambii specialiști, conform alin. (3) art.141 CPP RM se vor include în procesul-verbal al acțiunii

¹³Codul de procedură penală al Republicii Moldova...op.cit.

¹⁴ИСАЕВА, Л.М. *Участие эксперта криминалиста в производстве следственных действий*. В: Практическое руководство по производству судебных экспертиз для экспертов и специалистов: науч.-практич. пособие. Под ред. Т.В.Аверьяновой, В.Ф.Статкуса. М.: Издательство Юрайт, 2011, с.220-300. ISBN 978-5-9916-0621-9.

respective. Deci, nu este vorba de posibilitatea efectuării de către specialiști a careva investigații.

Conform CPP RM în vigoare, constatarea tehnico-științifică și medico-legală reprezintă nu altceva decât *o explicație* a unor fapte sau circumstanțe ale cauzei de către un specialist ne interesat în rezultatele procesului penal, premergătoare dispunerii expertizei, realizându-se doar pentru acordarea de ajutor organului care efectuează acțiunea procesuală la descoperirea, fixarea sau excluderea probelor, aplicarea mijloacelor tehnice etc. Cât privește expertiza, aceasta se dispune în cazurile în care se impune ”necesitatea constatării, clarificării sau evaluării circumstanțelor ce pot avea importanță probatorie pentru cauza penală”¹⁵. De aici și diferența dintre aceste forme de aplicare a cunoștințelor specializate, întrucât prin numirea constatării, spre deosebire de expertiă, există pericolul restrângerii drepturilor părților procesului penal, care sunt lipsite de posibilitatea de a face observații cu privire la întrebările adresate specialistului, de a cere modificarea sau completarea lor, recuzarea specialistului sau numirea a câte un specialist recomandat de fiecare dintre părți ș.a.

Cu referință la formele de aplicare a cunoștințelor criminalistice specializate în procesul penal se susține că principalele sunt: expertiza judiciară, expertiza extrajudiciară (efectuarea ei în afara unui proces judiciar¹⁶), expertiza situațională a locului faptei, constatările tehnico-științifice și medico-legale, precum și acordarea de ajutor practic organelor competente în aplicarea mijloacelor tehnico-criminalistice la realizarea acțiunilor de urmărire penală, inclusiv cercetarea la fața locului. Aceste cunoștințe și experiențe pot fi utilizate atât în forma lor procesuală, când rezultatele aplicării lor obțin valoare probantă cât și neprocesuală, valoarea lor fiind de factură tactică, operativă. Ofițerii de urmărire penală, în scopul cercetării la fața locului recrutează, de regulă, persoane competente din rândul angajaților serviciilor criminalistice ale organelor Ministerului Afacerilor Interne.

Participarea specialistului-criminalist în acțiunile de urmărire penală, inclusiv activitatea de cercetare a locului faptei (CFL) este reglementată de art. 87 *Specialistul* al CPP a R. Moldova, din care reese că, specialistul poate fi antrenat în orice acțiune de urmărire penală. Anume ofițerul de urmărire penală stabilește oportunitatea atragerii specialistului-criminalist în una sau altă acțiune – procesuală sau neprocesuală, pornind de la situația de urmărire penală.

Aplicarea metodelor și mijloacelor tehnico-criminalistice (MMTC) de către specialiști în baza demersurilor parvenite din partea organelor speciale de investigații este reglementată de legea RM

¹⁵ CPP al Republicii Moldova, op.cit., art.142, alin (1).

¹⁶ Legea Republicii Moldova *Cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar* nr.68 din 14.04.2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 157-162/316 din 10.06.2016. Disponibil: <http://lex.justice.md/index.php?=&doc&lang=1&id>

privind activitatea specială de investigații nr.59 din 29.12.2012¹⁷, legea RM nr.320 din 27.12.2012 privind activitatea poliției și statutul polițistului¹⁸, secțiunea a 5-a a capitolului III a CPP RM, precum și de actele departamentale bazate pe lege¹⁹.

Literatura de specialitate și legislația în vigoare semnalează mai multe forme de aplicare a MMTC la realizarea a măsurilor speciale de investigații, și anume²⁰: ”- examinarea diverselor obiecte materiale în scopul relevării unor caracteristici, importante pentru descoperirea infracțiunilor și identificarea făptuitorilor; - alcătuirea fișelor de căutare cu utilizarea informației semnificativ criminalistice despre persoane, obiecte, unelte etc.; - realizarea de portrete-robot a autorilor unor infracțiuni; - colectarea de informații identificatoare pentru stabilirea identității cadavrelor necunoscute; - acordarea de ajutor în activitatea de preluare a mostrelor pentru cercetările comparative; - participarea în activitățile de elaborare a versiunilor de căutare în baza examinării urmelor și altor surse materiale de probă; - utilizarea evidențelor și colecțiilor criminalistice de urme și obiecte”²¹ ș.a.

În cursul investigațiilor respective, specialiștii-criminaliști folosesc doar acele metode și procedee științifice, care nu provoacă modificări însușirilor obiectelor examinate, nu se soldează cu alterarea lor și care nu exclud posibilitatea examinării lor ulterioare în cadrul unei eventuale expertize judiciare. Aici însă trebuie subliniat că, activitatea specialistului-criminalist în calitatea lui de membru al grupului operativ în măsurile speciale de investigații poartă caracter neprocesual, constatările și explicațiile lui pot fi valorificate doar în scopuri operative.

Aici se subliniază că, explicațiile specialistului, indiferent de forma pe care o îmbracă, oricum vor prezenta un rezultat al cercetării obiectelor, documentelor, a locului concret al faptei etc., însă fiind în imposibilitatea de a recurge la utilizarea echipamentelor de laborator. Diferența dintre genurile de cercetare - a expertului și specialistului constă doar în competența lor procesuală. Specialistul este un subiect al procesului cu funcții deosebite de cele ale expertului (principalul pentru expert - obținerea unor noi date (probe); principalul pentru specialist – acordarea de ajutor în realizarea acțiunii procesuale expres prevăzută de CPP, prezentarea de informații emantate din experiența personală și cunoștințele sale specializate). Acesta poate face o concluzie, fie nemijlocit în procesul-verbal al acțiunii procedurale, fie într-un raport separat, dar

¹⁷ Legea Republicii Moldova privind activitatea specială de investigații nr.59 din 29.03.2012. În: Monitorul oficial al RM nr.113-118 din 08.06.2012.

¹⁸ Legea Republicii Moldova nr.320 din 27.12.2012 privind activitatea poliției și statutul polițistului. În: Monitorul Oficial al RM nr.42-47/145 din 01.03.2013.

¹⁹ Regulamentul privind organizarea și funcționarea Centrului tehnico-criminalistic și expertize judiciare...op.cit.

²⁰ ХРУСТАЛІЕВ, В.Н. *Участие специалиста-криминалиста в следственных действиях*. СПб.: Питер, 2003, c.19.; Legea Republicii Moldova privind activitatea specială de investigații...op.cit., art.36.

²¹ Ibidem, op.cit., p.20.

oricum, ca continuare a celor constatate în cadrul acțiunii procedurale la care a participat²².

Urmare celor menționate, se propune completarea conținutului alin (3) al art.141 CPP RM, după cum urmează: „*În cazul participării specialistului la efectuarea procedurilor probatorii de către organul de urmărire penală, rezultatele constatărilor tehnico-științifice și medico-legale se includ în procesul-verbal al acțiunii respective, sau după caz, într-un raport separat, anexat la procesul-verbal*”.

Totodată, dacă așa-zisul specialist, nu este antrenat la efectuarea acțiunii procedurale, el de fapt, nu este specialist în sens procesual, ne fiind în drept să ofere explicații unor fapte sau circumstanțe ale cauzei, să realizeze constatările tehnico-științifice sau medico-legale, deoarece în virtutea definiției, stabilite de alin. (1) art. 87 Cod procedură penală, el nici formal nu va putea fi identificat ca specialist și atribuit la categoria de *alte persoane participante la procesul penal*, care în exclusivitate, ar avea dreptul să efectueze sau să participe la acțiunile procesuale.

Cu alte cuvinte, specialistul este o persoană care în condițiile legii, mai mult acordă ajutor organului de urmărire penală sau instanței, la realizarea sau planificarea acțiunii procedurale, decât contribuie la administrarea propriu-zisă a probatoriului.

În altă ordine de idei, legat de cadrul cercetării la fața locului, se discută despre o altă formă de aplicare a cunoștințelor specializate – prin așa numita *expertiză situațională a locului faptei*²³, ce poate fi efectuată în paralel cu cercetarea la fața locului, într-un rând de cazuri complexe în condiții de teren prin recunoașterea locului faptei în ansamblu (și nu numai a unor urme izolate) obiect al expertizei criminalistice. Uneori, cunoștințele organului de urmărire penală sunt insuficiente, mai cu seamă când modificările locului faptei poartă caracter complex (urme termice, distrugerii legate de explozii, tamponări ale unor obiecte în mișcare etc.). Aici se impune ajutorul unor specialiști, consultanți, inclusiv în formă de expertiză, mai ales când este vorba de cazuri privind restabilirea interconexiunii tuturor stărilor modificate ale obiectelor într-un singur sistem, a dinamicii evenimentului consumat după tabloul urmelor²⁴.

Se are în vedere că experții cu cunoștințele specializate necesare pentru astfel de situații vor fi antrenați din rândul celor 5 Direcții tehnico-criminalistice și expertize judiciare indicate în p.21 al Regulamentului privind organizarea și funcționarea Centrului tehnico-criminalistic și expertize judiciare (CTCEJ) al Inspectoratului General al Poliției²⁵.

²² GOLUBENCO Gh., CHIOTICI Dr. *Specialistul în dreptul procesual penal (concept și competențe)*. În: Materialele conf. științifice naționale cu participare internațională ”Integrare prin Cercetare și Inovare” din 10.11. 2021. Chișinău: CEP USM, 2021, p.348.

²³ ГРАНОВСКИЙ, Г.Л. *Проблемы новой ситуационной экспертизы места происшествия*. В: Теория и практика криминалистической экспертизы. Волгоград: ВСИ МВД СССР, 1980, с.28-36.

²⁴ CHIOTICI, DR. *Expertiza situațională a locului faptei – formă de aplicare a cunoștințelor specializate*. În: Revista Română de Criminalistică, nr.3, 2018, p.2893. Categoria ”B+”. ISSN 1454-3117.

²⁵Regulamentul privind organizarea și funcționarea Centrului tehnico-criminalistic și expertize judiciare al Inspectoratului General al Poliției, aprobat prin Ordinul MAI al Republicii Moldova nr.192 din 17.06.2013 // http://www.mai.md/dirtehncrim_ro.

Legat de aceasta, s-a remarcat că, în Regulamentul respectiv, la capitolul atribuțiile de serviciu ale CTCEJ nu este prevăzută o astfel de expertiză situațională, de aceea se propune suplimentarea p.12 al Regulamentului în cauză cu un nou alineat 8¹ în următoarea redacție: *”participarea, în baza deciziei organelor de urmărire penală sau hotărârii instanțelor de judecată, a experților judiciari la efectuarea expertizelor situaționale complexe sau în comisie, în comun cu experții-judicari ai altor instituții publice de expertiză din Republica Moldova”*.

În plan organizatoric, Serviciul criminalistic al IGP MAI RM este organizat astfel, încât expertizele să se efectueze doar de experții ce activează în cinci subdiviziuni, subordonate teritorial. Funcția principală a lor este de a prezenta mijlocul de probă – raportul de expertiză. Activitatea lor este reglementată de Legea RM nr.68/2016 ”Cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar”²⁶. Ei nu au interese juridice în cauză și nu vin în proces pentru a-și adjudeca anumite drepturi sau privilegii, ci din obligația de a face claritate într-o anumită chestiune. Legea în cauză însă nu reglementează structura raportului de constatare tehnico-științifică a specialistului. Se propune ca, configurativ, acesta să aibă o compartimentare la fel ca și raportul de expertiză: introductivă, expozitivă și de concluzii.

Tot în acest context se argumentează și alte propuneri de lege-ferenda, inclusiv completări ale CPP RM.

Compartimentul 3 ”**Fundamente tactice privind participarea specialistului criminalist în activitatea de cercetare la fața locului**” este dedicat particularităților de realizare a atribuțiilor specialistului criminalist în acțiunea de urmărire penală intitulată de art.118 CPP RM - *Cercetarea la fața locului*. La concret, compartimentul cuprinde următoarele paragrafe: - Principalele sarcini ale specialistului criminalist cuprinse de conceptul cercetării la fața locului; - Observații introductive premergătoare participării specialistului la cercetarea la fața locului; - Bazele tactico-metodice de lucru a specialistului la cercetarea propriu-zisă a locului faptei; - Particularități de cercetare a locului faptei amplasat în spații deschise; - Acțiunile specialistului în cadrul cercetării la fața locului a încăperilor; - Atribuțiile specialistului-criminalist în cadrul examinării preliminare a urmelor materiale.

Aici, după o analiză detaliată a particularităților CFL, a opiniilor din literatura de specialitate este formulat conceptul acestui act de urmărire penală de o importanță primordială, îmbogățit cu unele viziuni personalizate și anume: *”Cercetarea la fața locului constă fie, în perceperea nemijlocită fie, prin intermediul unor mijloace tehnico-criminalistice a situației de fapt, a împrejurărilor importante pentru cauză, a urmelor localizate pe o porțiune de teren, încăpere sau*

²⁶ Legea Republicii Moldova *Cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar* nr.68 din 14.04.2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 157-162/316 din 10.06.2016. Disponibil: <http://lex.justice.md/index.php?=&doc&lang=1&id>

alt fragment de spațiu, în limitele căruia a avut loc o infracțiune sau alt eveniment cu semnificație criminalistică, precum și locul în care s-au manifestat consecințele materiale ale acestora”. Legat de aceasta, s-au propus și anumite precizări reglementative la alin.(1) art.118 CPP RM.

Din definiție putem deduce că cercetarea la fața locului este o activitate de cunoaștere care se realizează atunci când este necesar să se facă constatări cu privire la situația locului săvârșirii infracțiunii, să se descopere și să se fixeze urmele infracțiunii, să se stabilească poziția și starea mijloacelor materiale de probă și împrejurările în care infracțiunea a fost săvârșită. Ca gen de activitate procesual-criminalistică, CFL trebuie înțeles ca ansamblu de acțiuni tipice efectuate de specialist într-o anumită consecutivitate: 1) pregătitoare; 2) de cercetare propriu – zisă a locului faptei; 3) de încheiere a cercetărilor și de fixare a rezultatelor.

De aici și principiile de care trebuie să țină cont și specialistul criminalist în activitatea sa de cercetare la fața locului: - caracterul sistemic și planificat; - recoltarea unui maximum de date informative de căutare și probante în cadrul procesării urmelor materiale depistate.

La concret, în etapa inițială de cercetare a locului faptei, specialistul criminalist: - va determina parametrii zonei ce urmează a fi examinată; - va efectua o examinare vizuală prealabilă (“baleiaj spațial”) a configurației locului faptei pentru a-și face o închipuire generală despre cele întâmplate cu executarea fotografiilor de orientare și de schiță; - după rezultatele studierii stării de fapt, va elabora anumite versiuni de căutare; - va prefigura planul detaliat al CFL, în care va prioritiza ordinea de lucru cu urmele (microobiectele, urmele de miros, urmele digitale, urmele lăsate de încălțăminte, de uneletele de efracție etc.).

De notat însă că, pe lângă sarcina lui profesională – de descoperire, fixare, ridicare a materialelor de probă el, realmente soluționează și alte obiective, luând în considerare obiectivele generale ale organului de urmărire penală legate de activitățile contextului de cercetare la fața locului. Dintre acestea, cu titlu de exemplu, amintim: - studierea și fixarea stării de fapt a locului incidentului; - descoperirea și ridicarea urmelor și altor materiale de probă; - determinarea circumstanțelor ce reflectă latura obiectivă a infracțiunii: timpul și modul de comitere a faptei, acțiunile făptuitorului la fața locului, consecințele infracțiunii; - existența legăturii cauzale dintre activitățile infracționale și urmările survenite; - relevarea semnelor ce indică asupra motivului și scopului comiterii infracțiunii; - stabilirea împrejurărilor care au cauzat, determinat sau înlesnit săvârșirea infracțiunii ș.a.

Cercetarea la fața locului nu poate fi substituită nicicum printr-o altă acțiune de urmărire penală, întrucât în cadrul ei se desfășurează examinarea profesională și desprinderea datelor factice, imposibil de obținut din alte surse. Într-un anumit sens, ea trebuie considerată urgentă și de ne repetat: erorile și scăpările admise la efectuarea cercetării la fața locului, ulterior, cel mai des, nu pot fi reparate. Și dacă caracterul de neînlocuit al ei trebuie înțeles textual, apoi calitatea de ”ne

repetat” – mai curând, ca noțiune convențională, întrucât cercetările repetate ale locului faptei sunt posibile²⁷, uneori chiar necesare.

În literatura de specialitate²⁸, când se discută problematica organizării cercetării locului faptei, se invocă și alte sarcini ale specialistului criminalist privind CFL. Spre exemplu, stabilirea ”circumstanțelor negative” ale faptei, prin care se înțeleg împrejurările ce contravin mersului obișnuit al lucrurilor în situațiile similare. Astfel de circumstanțe prezintă valoare deosebită pentru demascarea desimulărilor și înscenărilor de infracțiuni, adică creării artificiale de către persoana interesată în rezultatele investigației, a situației ne conforme evenimentului ce s-a produs în realitate.

De aici se observă și caracterul complex al CFL, situația impunând a cerceta porțiuni de teren și obiecte, documente, iar uneori și cadavre, ansamblul acestora formând un cumul unic al de urme infracționale interconexate. A realiza cercetarea unei asemenea formațiuni de urme este posibil doar respectând anumite reguli tactice²⁹: 1) oportunitatea; 2) obiectivitatea; 3) plenitudinea; 4) spiritul activ al cercetării; 5) caracterul metodic și succesiunea cercetării; 6) continuitatea; 7) interacțiunea organului de urmărire penală cu serviciile speciale de investigații și cele criminalistice; 8) rolul îndrumător al ofițerului de urmărire penală.

Specialistul criminalist acordă ajutor chiar din momentul pregătirii către cercetarea la fața locului. În aspect tactico-criminalistic, activitățile pregătitoare cuprind atât măsurile luate de organul de urmărire penală de până la deplasarea la fața locului, cât și cele de după sosirea echipei la locul incidentului. În această activitate, specialistul este implicat plinar și nemijlocit, el selectează, pregătește și verifică funcționalitatea echipamentelor și mijloacelor tehnice necesare din dotare care, în cele mai dese cazuri, reprezintă diverse truse (universale, specializate), alteori, în situații deosebite - și laboratorul criminalistic mobil, care cuprind un instrumentar ce permite a efectua principalele operațiuni ale CFL.

În continuare, specialistul analizează împreună cu ofițerul de urmărire penală condițiile efectuării CFL și atribuțiile care îi revin în legătură cu aceasta. De comun acord cu acesta se ia decizia de a începe desfășurarea acțiunii procesuale respective. Și aici, în cazul în care CFL prezintă complexitate sporită ca și obiect de cercetare, localizare, scopuri și obiective, se propune un program algoritmat care, în opinia autorului, ar asigura executarea sarcinilor și consecutivității lor, puse în fața specialistului criminalist. La elaborarea algoritmului de lucru s-a luat în calcul atât scopurile și sarcinile acțiunii de urmărire penală, varietățile de urme și obiecte,

²⁷ODAGIU, Iu. *Cercetarea la fața locului: Ghid practic*. Chișinău: Bons Offices, p.9. ISBN 978-9975-80-753-1.

²⁸ КУЗНЕЦОВ, А.А., ХМЕЛЕВ, Б.Н. *Особенности осмотра места происшествия в жилых помещениях*. Лекция. Омск: Омский юридический институт, 1999. 43 с. ISBN 5-88651-095-8.

²⁹GHEORGHITĂ, M. *Tactica cercetării la fața locului...op.cit.*, p.13-14.

procesarea cărora necesită aplicarea de metode și mijloace tehnico-criminalistice, cât și starea de fapt, condițiile de realizare a CFL³⁰

În aspectul măsurilor pregătitoare realizate până la deplasarea la CFL, specialistul criminalist, împreună cu organul de urmărire penală se convinge că este organizată paza acestui loc, își expune opinia cu privire la hotarele acestuia, măsurile ce urmează a fi adoptate cu privire la înlăturarea valului de curioși.

În cazurile, în care un membru al echipei de cercetare admite activități care pot conduce la alterarea sau pierderea probelor specialistul, în conformitate cu p.3) și 4), alin (7) al art.87 CPP RM poate folosi în calitate de mijloc de reparare a situației, dreptul său de a face observații, care vor fi incluse în procesul-verbal al acțiunii respective, să ia cunoștință de acesta, dar și să ceară completarea lor sau includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal respectiv³¹.

Legat de cele menționate, dar și de rezultatele interviewării a cincizeci de respondenți (ofițeri de urmărire penală, experți - specialiști ai CFL) realizată în cadrul studiului, reese că compatibilitatea participanților echipei, care se formează pe un interval scurt și cu un scop anume, nu totdeauna este perfectă. Motivele sunt diferite – nivelul de pregătire și de experiență practică, deficit de timp pentru a se cunoaște reciproc, de aceea un rol important în asigurarea eficacității muncii, îl joacă relațiile de conlucrare și subordonare a membrilor echipei. Strict vorbind, însăși echipa de cercetare prezintă un grup de persoane reunit pentru activități temporare cu scop unic, selectarea cărora poartă, în cele mai dese cazuri, caracter întâmplător. Desigur, o soluție preferată, în acest sens, ar fi starea, în care ofițerul de urmărire penală, în calitatea sa de lider oficial ar deține o pregătire profesională și o experiență mai vastă. Însă acest lucru nu totdeauna este atestat în practică.

De aceea, pentru a atinge un rezultat maximal al interacțiunii organului de urmărire penală cu alți participanți activi la CFL, se propune a suplimenta cu o indicație expresă a normelor ce reglementează CFL în CPP a R. Moldova, valabil și pentru legislația procesual penală a României. La concret, alin (3) al art. 118 CPP al R.Moldova se propune a-l suplimenta, după cum urmează:....”*În anumite cazuri, persoana care efectuează urmărirea penală, dacă este necesar, execută diferite măsurări, fotografieri, întocmește desene, schițe, face mulaje și tipare de pe urme de sinestătător sau cu ajutorul specialiștilor în materia respectivă. Dispozițiile ofițerului de urmărire penală, făcute oral sau în scris sunt obligatorii pentru toți membrii grupului operativ*”...

Și aici, de la bun început trebuie spus că, cercetarea configurației locului incidentului

³⁰ STOIAN, M., COSTACHE, E., STĂNEL, I., GALAN, E. *Importanța prelevării și ambalării corespunzătoare a probelor și mijloacelor materiale de probă în vederea valorificării acestora prin expertize fizico-chimice*. În: Revista Română de criminalistică, nr.4, 2012, p.1077-1085. Categorie ”B+”. ISSN 1454-3117.

³¹ Codul de procedură penală al Republicii Moldova...op.cit.

debutează cu soluționarea mai multor sarcini metodologice. Una din acestea este alegerea corectă a metodei optimale de cuprindere spațială și cercetare a teritoriului, mai cu seamă dacă CFL urmează a fi efectuat în afara încăperii.

Cercetarea la fața locului prezintă o activitate dinamică, participanții ei, inclusiv specialistul sunt într-o permanentă mișcare, de unde și necesitatea de a o orândui și subordona anumitui sistem. Știința criminalistică, la baza creării acestei structuri sistemice, a așezat un ansamblu de procedee ce țin, întâi de toate, de direcția de mișcare a organului de urmărire, asistat de specialistul criminalist la CFL care, în fond, constituie o triadă specifică de manopere: în spirală (concentric sau excentric), frontal (liniar), procedeul grilajului (rețea de pătrate).

Studierea minuțioasă a elementelor stării de fapt a locului incidentului, a zonelor ”nodale”, a urmelor și altor materiale de probă, etapa examinării detaliate va cuprinde fazele de cercetare *statică* și *dinamică*, care organic se vor îmbina, completându-se reciproc.

În prima fază (statică) se fixează locul relativ la două repere. Mai apoi, se determină hotarele zonei de cercetat și se execută fotografia de orientare și de schiță. Se stabilesc punctul incipient de cercetare și metoda prin care se va realiza CFL. Deci, faza examinării statice presupune cercetarea obiectelor în stare de repaus – acestea nu vor fi atinse sau strămutate. Scopul ei este de a fixa starea și spațierea exactă a obiectului față de altele adiacente din câmpul infracțional. În această fază se apreciază importanța criminalistică a surselor materiale de probă, se decide asupra procedeelelor de examinare detaliată, analizându-se posibilitățile a două metode de cercetare: subiectivă și obiectivă, cea din urmă, desfășurându-se în trei modalități: concentrică, excentrică; frontală.

În faza dinamică atenția specialistului criminalist este focusată pe cercetarea minuțioasă a obiectelor și purtătorilor prezumtivi de urme în mișcare, cu strămutarea sau dezasamblarea lor, dacă apare necesitatea - căutarea, fixarea și ridicarea urmelor, inclusiv cele ce contravin mersului normal al lucrurilor. În această fază a cercetărilor fiecare obiect se analizează multilateral, cu ajutorul mijloacelor tehnico-criminalistice, specialistul relevă urme latente, caracteristici lăuntrice, neevidente – toate acestea prezintă și sarcina principală a fazei detaliate de examinare a locului faptei. Important aici este ca specialistul, împreună cu organul de urmărire, în cadrul cercetărilor să hotărască care urme și împrejurări pot avea importanță pentru cauză și care nu prezintă interes, întrucât examinării, fixării procesuale și tehnice urmează a fi supuse doar acelea, în privința cărora sunt temeuri de a înainta versiuni privind legătura lor cu evenimentul infracțional

Mai mult, spiritul de observație a acestora este extrem de benefic și în cazul când urmează a remarca și fixa așa numitele *circumstanțe negative* ale locului faptei, care semnalează, în fond, anumite înscenări și simulări de infracțiuni. Se are în vedere crearea artificială sau modificarea configurației locului faptei de către persoanele interesate cu scop de a induce în eroare organele de urmărire penală, cum ar fi descoperirea unui cadavru care prezintă plăgi tăiate profund, fără ca în

jurul lui să existe vre-o urmă de sânge³².

Cercetătorul rus S.Medvedev le divizează în două grupe: ”1) lipsa urmelor, obiectelor, faptelor care, în condițiile date trebuie să fie și urmează a fi depistate. Acest punct de vedere a fost susținut de A.Vasiliev, V.Kolmakov³³, A.Ratinov³⁴ ș.a.; 2) abordarea circumstanțelor negative în calitate de contradicții (R.Belkin, A.Vinberg ș.a.)”³⁵.

În fine, etapa de încheiere a CFL prezintă perioada totalizării, perfectării și aprecierii rezultatelor. Cercetarea propriu-zisă a locului faptei este încheiată, însă rămâne încă de creat premise tactice și organizatorice de utilizare a efectelor acesteia. Se are în vedere că, specialistul criminalist acordă asistență tehnică organului de urmărire penală, în vederea ridicării și ambalării urmelor și obiectelor descoperite, respectând și anumite recomandări criminalistice, măsuri de precauție pentru a asigura integritatea acestora pe timpul transportării lor la laborator³⁶.

Pe finalul capitolului, cu titlu de novelă în ce privește cercetările de teren a locului faptei se argumentează propunerea de a include în protocolul cercetării la fața locului - și examinarea zonelor limitrofe locului incidentului, realizându-se un rând de acțiuni în acest sens. Se constată necesitatea reflectării lor prin completarea art.118 al CPP a R.Moldova.

Tot în acest context și, legat de cele expuse anterior, atribuțiile specialistului criminalist sunt înfățișate și prin prisma efectuării de către el a examinărilor preliminare a urmelor și altor materiale de probă la fața locului, în condiții de teren. Acestea prezintă cercetări, realizate expres de specialistul criminalist în condițiile acțiunii de urmărire penală, orientate spre obținerea de informații preliminare de căutare privind persoanele suspecte și mijloacele folosite de către ei la săvârșirea infracțiunii.

Examinările de teren a urmelor materiale pot urmări obținerea datelor, atât despre autorul prezumtiv al infracțiunii cât și informații cu referire la personalitatea victimei (în situația descoperirii unui cadavru cu identitate necunoscută): - circumstanțele și mecanismul faptei; - particularitățile uneltelor de efracție folosite; - natura, esența obiectelor depistate în cadrul CFL și, care dețin importanță pentru investigarea faptei respective³⁷. Astfel de atribuții nu se amintesc tranșant de Regulamentul CTCEJ a IGP a MAI RM, de aceea, în încheierea paragrafului se argumentează completarea acestuia cu tezele respective.

³² VOINEA, D., DRĂGHICI, C., NECULA, I., op.cit., p.12.

³³ КОЛМАКОВ, В.П. *Следственный осмотр*. М., 1969, с. 81.

³⁴ РАТИНОВ, А.Р. *Осмотр места происшествия*. М., 1960, с.32.

³⁵ Дурă: МЕДВЕДЕВ, С.И. *Негативные обстоятельства и их использование в раскрытии преступлений*. Волгоград: ВСШ, 1973, с.5-8.

³⁶ ДВОРКИН, А.И. *Упаковка вещественных доказательств*. В: *Руководство для следователей*. Под ред. Н.А.Селиванова, В.А.Снеткова. М.: ИНФРА-М, 1997, с.232-234. ISBN 5-86225-651-2.

³⁷ *Осмотр места происшествия*. Уч. пособ. Под ред. В.Ф.Статкуса. М.: ЭКЦ МВД России, 1995., с. 157.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Cercetările efectuate în cadrul acestui studiu, rezultatele analizei reglementărilor procesual-penale, a publicațiilor științifice și practicii judiciare din R. Moldova și România privind activitatea specialistului-criminalist la CFL, îngăduie a formula următoarele concluzii:

1. Elucidarea atribuțiilor specialistului-criminalist în calitatea sa de participant activ în procesul penal contemporan, inclusiv la cercetarea locului faptei, presupune luarea în calcul a istoricului apariției și dezvoltării conceptului de cunoștințe specializate deținute de către acest subiect. Ideia folosirii cunoștințelor în cauză la investigarea faptelor antisociale, reflectată în diversele monumente de drept ale Romei Antice, Greciei, Rusiei, Germaniei etc., a fost dezvoltată mai cu seamă de pionierii criminalisticii occidentale și ține de ultimul sfert al sec. al XIX-lea – perioadă în care au apărut publicații, considerate drept jaloane și momente de referință în nașterea a însăși științei criminalistice.
2. La etapa timpurie de dezvoltare, tână știință încerca să soluționeze sarcini doar de factură polițienească. Practica ulterioară de luptă cu criminalitatea a demonstrat însă că în această activitate sunt necesare cunoștințe și abilități mult mai vaste ce țin de prevenirea, descoperirea și cercetarea infracțiunilor – conținutul actual al științei criminalistice.
3. Etapa modernă de dezvoltare a criminalisticii din arealul românesc, integrată în Rețeaua Europeană a Institutelor de Criminalistică (ENFSI), înregistrează succese net superioare comparativ cu epoca precedentă, realizându-se sisteme performante de asigurare a calității în domeniul forensic (ISO 17025). Totodată, se constată că problematica cunoștințelor specializate, în formele ei mai evidente (expertiza și constatarea) este neunivoc interpretată în această zonă. Dacă în R. Moldova expertologia este abordată ca o nouă disciplină, desprinsă de la criminalistică, în România ea rămâne ca parte a tehnicii criminalistice.
4. Fundamentul doctrinar al aplicării cunoștințelor specializate prin intermediul expertizei și constatării tehnico-științifice a specialistului, reglementat în legislația și lucrările savanților din Federația Rusă este tratată în mai multe publicații. Cât privește lucrările științifice a temei în cauză, apărute în țările occidentale, acestea sunt focusate, mai cu seamă, pe dimensiunile practice, efectele tehnologiilor moderne și mai puțin pe aspectele teoretice.
5. Actualmente cunoștințele specializate prezintă date ce provin din orice domeniu (cu excepția dreptului material și procesual), precum și abilitățile deținute de persoane cu pregătire profesională și experiență practică în sferile respective, antrenate pentru a acorda ajutor în soluționarea unor probleme specifice, în cadrul investigării infracțiunilor.
6. Specialistul în procesul penal este persoana, ne interesată în rezultatele procesului, care cunoaște temeinic o anumită problemă, cooptată pentru a ajuta la stabilirea adevărului prin explicarea unor fapte ale cauzei. Specialistul-criminalist este cel ce cunoaște temeinic anumite

branșe ale compartimentului de tehnică criminalistică și care deține abilități privind asistența tehnico-criminalistică a acțiunilor de urmărire penală. Legat de aceasta, se impun unele precizări reglementative la pct. 5) alin. (5) art. 87 CPP RM.

7. Principalele forme de aplicare a cunoștințelor criminalistice specializate în procesul penal constituie expertiza judiciară, expertiza extrajudiciară, expertiza situațională a locului faptei, constatările tehnico-științifice, acordarea de ajutor organelor competente în aplicarea mijloacelor tehnico-criminalistice la realizarea acțiunilor de urmărire penală.
8. Constatarea tehnico-științifică constituie o explicare a unor fapte sau circumstanțe ale cauzei, consemnată în procesul-verbal al acțiunii respective sau într-un raport aparte a specialistului ce poate servi drept probă într-un proces judiciar. Se impune completarea alin (3) al art.141 CPP RM. Expertiza judiciară prezintă o activitate practică aplicată privind efectuarea unor cercetări metodice cu aplicarea de cunoștințe specializate, dispusă în cazurile în care se impune necesitatea *constatării, clarificării sau evaluării* circumstanțelor ce pot avea importanță probatorie pentru cauză. Expertiza extrajudiciară se realizează în afara unui proces judiciar prin efectuarea de cercetări metodice cu aplicarea de cunoștințe specializate în vederea formulării de concluzii, servind drept material auxiliar pentru o plângere, decizie, negociere..., alt proces extrajudiciar.
9. Expertiza situațională reprezintă o formă de aplicare a cunoștințelor specializate în condiții de teren în vederea cercetării configurației de ansamblu a locului faptei de către o echipă de experți – specialiști în diverse domenii pentru a soluționa sarcini diagnosticatoare privind legăturile spațiale, temporale, cauză-consecință între obiecte și fapte etc. Se impune completarea Regulamentului CTCEJ a IGP MAI RM cu anumite prevederi.
10. Actualmente CTCEJ a IGP MAI RM este organizat astfel, încât expertizele să se efectueze doar de experții ce activează în 5 subdiviziuni, subordonate teritorial. Funcția principală a lor este de a prezenta mijlocul de probă – raportul de expertiză. Experții nu au interese juridice în cauză și nu vin în proces pentru a-și adjuceca anumite drepturi sau privilegii, ci, din obligația de a face claritate într-o anumită chestiune. Drept urmare, se impune a formula în legislația procesuală mai întâi obligațiile și mai apoi drepturile expertului, legiuitorul, subordonând prin aceasta, statutul expertului - scopului procesului penal.
11. Legea procesual-penală a RM nu reglementează structura raportului de constatare tehnico-științifică a specialistului. Configurativ, acesta urmează să aibă o compartimentare la fel ca și raportul de expertiză: introductivă, expozitivă și de concluzii..
12. Atribuțiile specialistului criminalist la CFL sunt determinate de cuprinsul conceptului de cercetare la fața locului – activitate ce constă în perceperea nemijlocită sau prin intermediul unor mijloace criminalistice a situației de fapt și împrejurărilor cauzei, a urmelor localizate pe

o porțiune de teren, încăpere sau alt fragment de spațiu, în limitele căruia a avut loc o infracțiune sau alt eveniment relevant, precum și locul în care s-au manifestat consecințele materiale ale acestora. Se impun precizări la art.118 CPP RM.

13. Realizarea calitativă a CFL reclamă respectarea anumitor principii tactice: oportunitatea; obiectivitatea; plenitudinea; spiritul activ al cercetării; caracterul metodic; interacțiunea OUP cu serviciile speciale de investigații și cele criminalistice; rolul îndrumător al organului de urmărire. Compatibilitatea participanților la CFL nu totdeauna este perfectă, dictând reglementarea procesuală a activității echipei de cercetare a CFL.
14. Atribuțiile principale ale criminalistului la CFL țin de ajutorarea procesuală și neprocesuală a organului de urmărire penală în: - depistarea, examinarea preliminară și estimarea mijloacelor materiale de probă; - stabilirea circumstanțelor negative ale faptei; - obținerea datelor pentru organizarea măsurilor speciale de investigații; - fixarea procesuală și tehnică a mersului și rezultatelor CFL ș.a., adică un ansamblu de acțiuni tipice efectuate într-o consecutivitate algoritmică: - pregătitoare; - de cercetare propriu – zisă; - de încheiere a cercetărilor și de fixare a rezultatelor.
15. Efectuarea cercetării propriu-zise a locului faptei cu concursul specialistului se subdivizează în 2 faze: statică și dinamică. În prima fază se fixează locul relativ la două repere, se determină hotarele zonei de cercetat, executându-se fotografia de orientare și de schiță. Mai apoi, se stabilesc punctul incipient și metoda prin care se va realiza CFL. Se disting 2 metode: subiectivă și obiectivă, cea din urmă, desfășurându-se în trei modalități: concentrică, excentrică; frontală. Faza dinamică presupune cercetarea minuțioasă a obiectelor cu strămutarea sau dezasamblarea lor, căutarea, fixarea și ridicarea urmelor, inclusiv cele ce contravin mersului normal al lucrurilor ("circumstanțe negative").
16. CFL presupune și examinarea zonelor limitrofe locului faptei, realizându-se un rând de acțiuni în acest sens. Se constată necesitatea reflectării lor în art.118 al CPP a R.Moldova. Atribuțiile specialistului criminalist în acest sens, vor cuprinde și efectuarea examinărilor preliminare a urmelor cu scopul de a desprinde informații în vederea căutării persoanelor suspecte și a uneltelor folosite de ei. Astfel de atribuții nu se amintesc de Regulamentul CTCEJ a IGP a MAI RM, de unde și imperativul de al suplimenta.

În baza acestor concluzii, în vederea actualizării doctrinei și practicii valorificării cunoștințelor profesionale de către specialiștii criminaliști, a reglementărilor procesual-penale pe această dimensiune de activitate, înaintăm următoarele **propuneri**:

1. Pentru legislația procesual-penală a Republicii Moldova:

- 1.1. A modifica p.5 al alin. (5) al art. 87 CPP RM în următoarea redacție: „să aplice toate cunoștințele și deprinderile sale speciale pentru acordarea de ajutor organului care efectuează

acțiunea procesuală la descoperirea, fixarea, **examinarea, ridicarea** sau excluderea probelor, la aplicarea mijloacelor tehnice și a programelor computerizate, la formularea întrebărilor pentru expert, să dea explicații referitor la problemele ce țin de competența sa profesională”.

1.2. A modifica alin (1) al art.118 CPP RM după cum urmează: (1) **“În scopul descoperirii și ridicării urmelor infracțiunii, a mijloacelor materiale de probă pentru a stabili circumstanțele infracțiunii ori alte circumstanțe care au importanță pentru cauză, organul de urmărire penală efectuează cercetarea la fața locului a terenurilor, încăperilor, a altor spații, precum și a obiectelor, documentelor, sistemelor informatice sau suporturilor de stocare a datelor informatice, animalelor, cadavrelor umane sau de animale. Pe durata cercetărilor, organul de urmărire penală poate organiza inspectarea terenurilor limitrofe locului faptei în scopul descoperirii făptuitorului, a cadavrelor umane, a altor mijloace materiale de probă”.**

1.3. A completa alin (3) al art.141 CPP în redacția: **„În cazul participării specialistului la efectuarea procedurilor probatorii de către organul de urmărire penală, rezultatele constatărilor tehnico-științifice și medico-legale se includ în procesul-verbal al acțiunii respective sau, după caz, într-un raport de constatare aparte, anexat la procesul-verbal”.**

1.4. A suplimenta art.141 CPP RM cu un nou alineat, plasându-l la nr. (2) și modificând numerotarea următoarelor, respectiv cu (3) și (4), după cum urmează: **”În raportul de constatare tehnico-științifică și medico-legală se indică: data și locul alcătuirii constatării specialistului; temeiurile și motivele antrenării specialistului pentru darea de concluzii; date despre persoana responsabilă care a adoptat decizia de a fi antrenat specialistul; date despre specialist (numele, prenumele, studiile, specialitatea, vechimea în muncă, titlul, gradul științific, funcția sau locul de muncă); faptul informării specialistului despre răspunderea penală pentru prezentarea cu bună știință a unor concluzii false; întrebările adresate specialistului; date despre mijloacele tehnice aplicate și rezultatele folosirii lor; constatările și explicațiile specialistului pe întrebările formulate și argumentarea lor”.**

1.5. A modifica p.43 al art.6 al CPP RM în următoarea redacție: **”specialist judiciar - persoană care cunoaște temeinic o disciplină sau o anumită problemă și este antrenată în procesul penal, în modul prevăzut de lege, pentru a contribui la stabilirea adevărului”.**

2. Pentru legislația procesual-penală a Republicii Moldova și României

2.1. A formula în art.52-53 a Legii RM nr.68 din 14.04.2016 **Cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar** și în art.175 a CPP a României, **mai întâi obligațiile expertului și, mai apoi – drepturile acestuia.**

2.2. A suplimenta alin (2) al art.192 al CPP a României, respectiv: **”Organul de urmărire penală sau instanța de judecată poate interzice persoanelor care se află ori vin la locul unde se efectuează cercetarea să comince între ele sau cu alte persoane. Dispozițiile acestuia, făcute oral**

sau în scris, sunt obligatorii pentru toți membrii echipei de cercetare”.

3. Pentru legislația procesual-penală a României:

3.1. Modificarea art.34 a CPP, în următoarea redacție: *”În afara participanților prevăzuți la art.33, sunt subiecți procesuali: martorul, expertul, **specialistul**, interpretul, agentul procedural, organele speciale de constatare, precum și orice alte persoane sau organe prevăzute de lege având anumite drepturi, obligații sau atribuții în procedurile judiciare penale”.*

4. Pentru CTCEJ al IGP MAI al Republicii Moldova:

4.1. A suplimenta **p.12** al Regulamentului CTCEJ al IGP a MAI RM cu alineatul **8¹** cu următorul conținut: ***participarea, în baza deciziei organelor de urmărire penală sau hotărârii instanțelor de judecată, a experților judiciari la efectuarea expertizelor situaționale complexe sau în comisie, în comun cu experții judiciari ai altor instituții de expertiză din R. Moldova.***

4.2. A introduce în activitatea Serviciului criminalistic al IGP MAI RM un ***”Algoritm de interacțiune a specialistului-criminalist cu OUP în cadrul CFL”*** în scopul valorificării maxime a cunoștințelor criminalistice și sporirii rezultativității acestei acțiuni (*a se vedea anexa nr.1*).

BIBLIOGRAFIE

1. BADIA, A. *Metode și mijloace tehnico-criminalistice contemporane aplicate la cercetarea la fața locului*. Tz. de dr. în drept. Chișinău: Academia "Ștefan cel Mare" a MAI RM, 2017. 210 p. // [www.http://cnaa.acad.md](http://cnaa.acad.md)
2. Centrul tehnico-criminalistic și expertize judiciare al Inspectoratului General al Poliției a Ministerului Afacerilor Interne a Republicii Moldova // <https://www.mai.gov.md>
3. CHIOTICI, Dr. *Expertiza situațională a locului faptei – formă de aplicare a cunoștințelor specializate*. În: Revista Română de Criminalistică, nr.3, 2018, p.2893. Categoria "B+". ISSN 1454-3117.
4. CHIOTICI, Dr. *Formele de utilizare a cunoștințelor specializate la cercetarea locului faptei*. În: Studii Juridice Universitare. Categoria "C". Chișinău, 2017, nr. 3-4, p. 210-218. ISSN 1857-4122.
5. CHIOTICI, Dr. *Expertiza situațională a locului faptei – formă de aplicare a cunoștințelor specializate*. În: Revista Română de Criminalistică, nr.3, 2018, p.2892-2897. Categoria "B+". ISSN 1454-3117.
6. Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat prin Legea Republicii Moldova, nr.122-XV din 14.03.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.104-110 din 07.06.2003. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110260&lang=ro
7. GHEORGHITĂ, M. *Tactica cercetării la fața locului*. Chișinău: "Angela Levința", 2004.70 p. ISBN 9975-9788-3-5.
8. GOLUBENCO Gh., CHIOTICI Dr. *Specialistul în dreptul procesual penal (concept și competențe)*. În: Materialele conf. științifice naționale cu participare internațională "Integrare prin Cercetare și Inovare" din 10.11. 2021. Chișinău: CEP USM, 2021, p.347-349.
9. GOLUBENCO, Gh., CHIOTICI, Dr. *Noțiunea "cunoștințe specializate" în dreptul procesual penal al României și Republicii Moldova*. În: Materialele conferinței științifice internaționale din 20-21.10.2016 „Metode și tehnici criminalistice folosite în investigarea infracțiunilor de corupție”. București: ACR, 2017, p. 288-299. ISBN 978-973-0-23694-1.
10. GUGU, A. *Cercetarea locului faptei în cauzele de furt din apartamente*. Tz. de dr. în drept. Chișinău: ULIM, 2010, 210 p. // [www.http://cnaa.acad.md](http://cnaa.acad.md)
11. Legea Republicii Moldova *Cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar* nr.68 din 14.04.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 157-162/316 din 10.06.2016. Disponibil: <https://lex.justice.md/index.php?doc=1&lang=1&id>
12. Legea Republicii Moldova nr.320 din 27.12.2012 privind activitatea poliției și statutul polițistului. În: *Monitorul Oficial al RM* nr.42-47/145 din 01.03.2013. <https://lex.justice.md/index.php?doc=1&lang=1&id>
13. Legea Republicii Moldova privind activitatea specială de investigații nr.59 din 29.03.2012. În: *Monitorul oficial al RM* nr.113-118 din 08.06.2012.
14. ODAGIU, Iu. *Cercetarea la fața locului: Ghid practic*. Chișinău: Bons Offices. ISBN 978-9975-80-753-1.
15. Raport privind activitatea Procuraturii Generale a Republicii Moldova pentru a. 2022// <https://www.procuratura.md/fail/Raport>
16. Raport privind activitatea Centrului Național de Expertize Judiciare de pe lângă Ministerul Justiției al Republicii Moldova în a.2022// <https://cnej.gov.md>;
17. Regulamentul privind organizarea și funcționarea Centrului tehnico-criminalistic și expertize judiciare al Inspectoratului General al Poliției, aprobat prin Ordinul MAI al Republicii Moldova nr.192 din 17.06.2013 // http://www.mai.md/dirtehncrim_ro.
18. STOIAN, M., COSTACHE, E., STĂNEL, I., GALAN, E. *Importanța prelevării și ambalării corespunzătoare a probelor și mijloacelor materiale de probă în vederea valorificării acestora prin expertize fizico-chimice*. În: Revista Română de criminalistică, nr.4, 2012, p.1077-1085. Categoria "B+". ISSN 1454-3117.
19. VOINEA, D., DRĂGHICI, C., NECULA, I. *Categorii de urme care fac obiectul de studiu al tehnicii criminalistice*. București: H.G.Chimics, 2011. 220 p. ISBN 978-973-0-11072-2.

20. АВЕРЬЯНОВА, Т.В. *Судебная экспертиза. Курс общей теории*. М.: Норма, 2007. 477 с. ISBN 978-5-89123-713-1.
21. ГРАНОВСКИЙ, Г.Л. *Проблемы новой ситуационной экспертизы места происшествия*. В: Теория и практика криминалистической экспертизы. Волгоград: ВСШ МВД СССР, 1980, с.28-36.
22. ДВОРКИН, А.И. *Упаковка вещественных доказательств*. В: Руководство для следователей. Под ред. Н.А.Селиванова, В.А.Снеткова. М.: ИНФРА-М, 1997, с.232-234. ISBN 5-86225-651-2.
23. ИСАЕВА, Л.М. *Участие эксперта криминалиста в производстве следственных действий*. В: Практическое руководство по производству судебных экспертиз для экспертов и специалистов: науч.-практич. пособие. Под ред. Т.В.Аверьяновой, В.Ф.Статкуса. М.: Издательство Юрайт, 2011, с.220-300. ISBN 978-5-9916-0621-9.
24. КОЛМАКОВ, В.П. *Следственный осмотр*. М., 1969.120 с.
25. КУЗНЕЦОВ, А.А., ХМЕЛЕВ, Б.Н. *Особенности осмотра места происшествия в жилых помещениях*. Омск: Омский юрид. институт, 1999. 43 с. ISBN 5-88651-095-8.
26. МЕДВЕДЕВ, С.И. *Негативные обстоятельства и их использование в раскрытии преступлений*. Волгоград: ВСШ, 1973, с.5-8.
27. *Осмотр места происшествия. Уч. пособ.* Под ред. В.Ф.Статкуса. М.: ЭКЦ МВД России, 1995. 214 с.
28. РАТИНОВ, А.Р. *Осмотр места происшествия*. М., 1960. 320 с
29. РОССИНСКАЯ, Е. Р. *Судебная экспертиза в гражданском, арбитражном, административном и уголовном процессе*. М., Норма, 2006;
30. ХРУСТАЛЕВ, В.Н. *Участие специалиста-криминалиста в следственных действиях*. СПб.: Питер, 2003, с.19.
31. ЭКСАРХОПУЛО, А.А. *Специальные познания в уголовном процессе и их нетрадиционные формы*. В: Вестник криминалистики. №2. М.: Спарк, 2001, с.23-28.

LISTA LUCRĂRILOR ȘTIINȚIFICE LA TEMA TEZEI

ale dlui **GHIOTICI Dragoș-Mihai**,

Ofițer specialist principal I, Direcția Resurse Umane a Inspectoratului General a Jandarmeriei
Române, București

1. **Chiotici Dr.-M.** *Expertiza situațională a locului faptei – formă de aplicare a cunoștințelor specializate.* În: Revista Română de Criminalistică, categoria B+, nr.3, iunie 2018, vol.XIX, p.2892-2896. (0,4 c.a.) ISSN 1454-3117.
2. **Chiotici Dr.-M.** *Conceptul de "specialist" în legea procesual-penală.* În: Studii Juridice Universitare. Categoria "C", 2016, nr. 1-2, p. 113-118 (0,4 c.a.) ISSN 1857-4122.
3. **Chiotici Dr.-M.** *Formele de utilizare a cunoștințelor specializate la cercetarea locului faptei.* În: Studii Juridice Universitare. Categoria "C". Chișinău, 2017, nr. 3-4, p. 210-218 (0,5 c.a.) ISSN 1857-4122.
4. **Chiotici Dr.-M.** *Considerații procesual-organizatorice generale privind participarea specialistului criminalist la cercetarea la fața locului.* În: "Jurnal Juridic Național: Teoria și practica" SRL. Categoria "C". Chișinău, nr. 5 (39), 2019, p. 52-57 (0,5 c.a.). ISSN 2345-1130.
5. Golubenco Gh., **Chiotici Dr.-M.** *Atribuțiile specialistului criminalist în etapa de cercetare propriu-zisă a locului faptei.* În: Studii Juridice Universitare. Categoria "C". Chișinău, 2020, nr. 1-2, p. 89 – 99 (0, 5 c.a.) ISSN 1857-4122.
6. **Chiotici Dr.-M.** *First activities to conduct for admitting the evidences for the offense of robbery.* În: Materialele Conferinței internaționale "Educație și creativitate pentru o societate bazată pe cunoștințe". Buc.: Univ."Titu Maiorescu", 2015, p.63-69. ISBN 978-3-9503145-3-3.
7. Golubenco Gh., **Chiotici Dr.-M.** *Noțiunea "cunoștințe specializate" în dreptul procesual penal al României și Republicii Moldova.* În: Materialele conferinței științifice internaționale de criminalistică din 20-21.10.2016 cu genericul „Metode și tehnici criminalistice folosite în investigarea infracțiunilor de corupție, asimilate sau conexe”. București: ACR, 2017, p. 288-299 (0,55 c.a.). ISBN 978-973-0-23694-1.
8. **Chiotici Dr.-M.** *Reglementarea atribuțiilor specialistului criminalist în procesul penal: probleme și soluții.* În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale desfășurată la Chișinău cu genericul "Teoria și practica administrației publice", consacrată aniversării a 30-a a sistemului național de formare, dezvoltare profesională și cercetare științifică în domeniul administrației publice. Ediția XXVII din 19.05.2023, p.234-240 (0,45 c.a.) e-mail: conf.iap2023@gmail.com).
9. Golubenco Gh., **Chiotici Dr.-M.** *Constatarea tehnico-științifică a specialistului criminalist – formă de aplicare a cunoștințelor specializate în procesul penal.* În: Materialele conferinței științifice naționale cu participare internațională "Integrare prin Cercetare și Inovare" din 11 noiembrie 2023. Chișinău: CEP USM, 2023, p.347-349 (0,3 c.a.)
10. Golubenco Gh., **Chiotici Dr.-M.** *Specialistul în dreptul procesual penal (concept și competențe).* În: Materialele conferinței științifice naționale cu participare internațională "Integrare prin Cercetare și Inovare" din 10-11 noiembrie 2021 dedicată aniversării a 75-a a USM. Chișinău: CEP USM, 2021, p.347-349 (0,25 c.a.)

ADNOTARE

CHIOTICI Dragoș-Mihai. Atribuțiile specialistului criminalist în activitatea de cercetare la fața locului. Teză de dr. în drept. Chișinău, 2023. Specialitatea științifică: 554.04: Criminalistică; Expartiză judiciară; Activitate operativă de investigații. Chișinău, 2024.

Structura tezei: Introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 225 titluri, 19 anexe, 174 pagini text de bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 10 lucrări științifice.

Cuvintele-cheie: specialist criminalist, cercetarea la fața locului, constatare tehnico-științifică, investigarea infracțiunilor, cunoștințe specializate, interpretarea urmelor materiale.

Domeniul de studiu, scopul și obiectivele tezei. Lucrarea ține de domeniul tacticii criminalistice, având ca *scop* precizarea atribuțiilor specialistului criminalist în vederea cercetării la fața locului prin prisma optimizării cadrului procesual-penal în acest sens și implementarea unui algoritm de interacțiune cu organul de urmărire penală întru realizarea eficientă a astfel de atribuții de către specialistul respectiv.

obiective: - a examina viziunile doctrinare ale cercetătorilor din România și R.Moldova, alte state pe marginea atribuțiilor specialistului criminalist la CFL; - a formula noțiunea cunoștințelor specializate folosite de specialist în procesul penal; - a scoate în evidență și a caracteriza formele de aplicare a cunoștințelor specializate în activitatea de cercetare a infracțiunilor; - a sistematiza aspectele procesual-organizatorice cu privire la atribuțiile specialistului criminalist în acțiunile de urmărire penală; - a determina noțiunea, sarcinile și trăsăturile principale ale cercetării la fața locului; - a specifica atribuțiile specialistului în etapa de pregătire și cea de cercetare propriu-zisă a locului faptei; - a argumenta specificul de cercetare a locului faptei amplasat în spații deschise; - a proiecta atribuțiile specialistului criminalist în cadrul CFL a încăperilor; - a determina obiectivele specialistului în cadrul examinării preliminare a urmelor materiale din perimetrul locului faptei; - a elabora propuneri și recomandări de lege-ferenda privind perfecționarea cadrului procesual de realizare a atribuțiilor specialistului criminalist la CFL

Noutatea și originalitatea științifică

Noutatea - teza constituie rodul unui studiu multiaspectual cu privire la teoria și practica contemporană de aplicare a cunoștințelor specializate în activitatea de CFL a specialistului criminalist și se reduce la următoarele: Actualizarea doctrinei și tacticii CFL prin prisma noilor realizări ale progresului tehnico-științific, precum și prin precizarea unor norme procesual - penale ce reglementează această activitate.

Originalitatea constă în argumentarea necesității de modificare a art.118 al CPP RM cu includerea prescripțiilor de examinare a zonelor limitrofe locului faptei.

Rezultatele obținute care contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante rezidă în conturarea atribuțiilor și cadrului procesual-metodic de activitate a specialistului criminalist, fapt care a înlesnit concretizarea doctrinei privind participarea lui în acțiunile de urmărire penală, în special, cercetarea la fața locului.

Semnificația teoretică a tezei constă în dezvoltarea teoriei privind atribuțiile specialistului criminalist cu luarea în considerare a experienței pozitive în domeniu, acumulate de-a lungul multor decenii și a modificărilor produse în legislația procesual penală cu privire la participarea specialistului în procesul penal contemporan și cercetarea la fața locului, în special.

Valoarea aplicativă a lucrării a lucrării se manifestă în sporirea calității efectuării cercetărilor de teren a locului faptei, a rapoartelor de constatare tehnico-științifică a specialiștilor criminaliști, optimizarea activităților de descoperire și cercetare a infracțiunilor cu utilizarea potențialului cunoștințelor specializate ale specialiștilor criminaliști.

Implementarea rezultatelor științifice este atestată în calitate de ghid teoretico-practic în activitatea Biroului Asociaț de Expertize Judiciare Independente din Moldova (BAEJ "CEXIN"), precum și în calitate de material științifico-didactic în scopul perfecționării procesului educațional al ascultătorilor la facultatea de drept a Universității Libere Internaționale din Moldova.

ANNOTATION

CHIOTICI Dragoş-Mihai. Functions of the forensic science specialist in the investigation of the crime-scene. - doctor degree thesis in law. Scientific specialization: Forensic science; Judicial expertise; Investigatory activities. Chişinău, 2022.

Structure of the thesis: Introduction, 3 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 225 titles, 19 annexes, 174 pages of basic text. The obtained results are published in 10 scientific works.

Key words: forensic science specialist, investigation of the crime-scene, technical-scientific conclusion, crime investigation, specialized knowledge, interpretation of material traces.

The sphere of study, purpose and objectives of the doctoral dissertation. The present dissertation deals with the forensic science tactics and has as a *purpose* the specification of the tasks of the forensic specialist at the crime scene in order to optimize the penal-processual framework and to implement an algorithm of interaction with the criminal investigation authority so that the specialist could carry out his duties as efficiently as possible.

Its objectives are: - to analyse the doctrinal visions of the researchers from Romania, the Republic of Moldova and other countries referring the functions of the forensic science specialist in the process of the crime-scene investigation; - to formulate the notion of specialised knowledge used by the specialist in the penal process; - to underline the forms of application of specialised knowledge in the activity of crime investigation; - to systematise the processual and organisational aspects regarding the functions of the forensic science specialist in the crime investigation; - to determine the notion, missions and main features of the crime-scene investigation; - to analyse the functions of the forensic science specialist in the process of the crime-scene investigation; - to emphasise the specific features of the indoor and outdoor crime-scene investigations; - to specify the objectives of the specialist during the preliminary examination of the material traces found at the scene of the crime; to elaborate suggestions and recommendations regarding the improvement of the processual norms that regulate the functions of the forensic science specialist in the process of the crime-scene investigation.

The scientific novelty and originality. *Novelty* - The thesis is a complex research regarding the present-day theory and practice of specialised knowledge application in the process of crime-scene investigation, thus serving as support in creating theoretical bases of the crime-scene investigation doctrine and the processual norms that regulate this activity, methods of interpretation and expertisation of material traces and as a result their valorification in the activity of crime investigation. *The thesis originality* consists in the argumentation of the necessity of modification of art. 118 of the PCC of the Republic of Moldova, including the provisions that require the examination of territories adjacent to the crime scene.

The obtained results that contribute to the resolving of an important scientific problem consist in specifying the functions and the methodological and processual framework that regulates the activity of the forensic science specialist in the process of the crime-scene investigation.

The theoretical significance consists in the development of the theory regarding the functions of the forensic science specialist, taking into consideration the positive experience accumulated in this domain and the modifications produced in the processual-criminal legislation referring the participation of the specialist in the contemporary penal process and especially the crime-scene investigation.

The practical value of the work consists in its contribution to the increase of quality of the crime-scene investigation and the technical-scientific reports made by the specialists, as well as the optimisation of crime investigation activities.

The implementation of scientific results is attested in the form of a theoretical-practical guide in the Independent Centre of Expertise of Moldova (BAEJ "CEXIN") as well as in the form of scientific-didactic material meant to improve the educational process at the law faculty of ULIM.

РЕЗЮМЕ

КИОТИЧ Драгош-Михай. Функции специалиста криминалиста при осмотре места происшествия. Диссертация на соискание ученой степени доктора права. Специальность: 554.04 – Криминалистика; Судебная экспертиза; Оперативно-розыскная деятельность. Кишинев, 2023.

Структура работы: Введение, 3 главы, общие выводы и рекомендации, литература в 225 наименованиях, 19 приложений, 174 страниц основного текста. Результаты опубликованы в 10 научных работах.

Ключевые слова: специалист криминалист; осмотр места происшествия; научно-техническое заключение; специальные познания; экспрес исследования следов.

Область исследования, цель и основные задачи диссертации: Работа относится к области криминалистической тактики. Цель – Уточнение функций специалиста криминалиста при проведении осмотра места происшествия посредством оптимизации уголовно-процессуальных норм и использования алгоритма его взаимодействия с органом уголовного преследования для эффективной реализации своих функций в деятельности.

Задачи: анализировать публикации по теме диссертации вышедших в Р.Молдова, Румыния и в других странах; анализировать понятие специальных познаний в уголовном процессе; выявить формы применения специальных познаний при осмотре места происшествия (ОМП); систематизировать организационно-процессуальные функции специалиста криминалиста в следственных действиях; охарактеризовать понятие, задачи и главные особенности ОМП; определить функции специалиста криминалиста на первоначальном и рабочем этапах ОМП; аргументировать специфику ОМП расположенном на местности; обозначить функции специалиста при ОМП в закрытых помещениях; сформулировать задачи криминалиста при проведении им предварительных исследований материальных следов на месте происшествия; разработать предложения и рекомендации по алгоритмизации и процессуально-нормативной регламентации выполнения функций специалистом криминалистом в рамках проведения ОМП.

Новизна и научная оригинальность. *Новизна* работы определена тем, что является результатом многопланового исследования современного состояния теории и практики использования специалистом криминалистом специальных познаний при ОМП, а именно: актуализация доктрины и практики ОМП, с учетом новых достижений научно-технического прогресса а также уточнения соответствующих уголовно-процессуальных норм регламентации этой деятельности.

Оригинальность состоит в аргументации дополнения ст. 118 УПК Р.Молдова указанием об осмотре территорий и мест прилегающих к месту происшествия. Полученные результаты, способствующие решению особо значимой научной проблемы, разрешенной в рамках проведенного диссертационного исследования заключается в обозначении функций и процессуально-методического статуса специалиста криминалиста, что позволило, в конечном итоге, уточнить криминалистическую доктрину его функций при участии в осмотре места происшествия.

Теоретическая значимость диссертации состоит в развитии теоретического обоснования функций специалиста криминалиста при проведении ОМП с учетом изменений в современном уголовно-процессуальном законодательстве регламентирующей его участие в осмотре места происшествия.

Прикладное значение: состоит в возможности повышении эффективности полевых исследований на месте происшествия, качества научно-технических заключений специалистов, оптимизации деятельности по расследованию преступлений, в целом.

Внедрение научных результатов зафиксировано в качестве практического пособия в деятельности Центра Независимых Судебных Экспертиз Молдовы (BAEJ "СЕХИН"), а так же - как научно-дидактического материала в воспитательном процессе на юридическом факультете Международного Независимого Университета Молдовы.

CHIOTICI DRAGOȘ-MIHAI

**ATRIBUȚIILE SPECIALISTULUI CRIMINALIST ÎN
ACTIVITATEA DE CERCETARE LA FAȚA LOCULUI**

**Specialitatea: 554.04 – Criminalistică, expertiză judiciară,
investigații operative**

Rezumatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 27. 03. 2024
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar: 2,1

Formatul 60x84 ¹/₁₆
Tirajul_ 30_ex.
Comanda Nr.50/24

Centrul Editorial-poligrafic al USM
str. A.Mateevici, 60. Chișinău, MD 2009